LUM

Lunds universitets magasin | Nr 8 | 2008

Nye rektorn gillar att få saker gjorda

Forskare möts i antik miljö

FORSKNING I TOPP – ÄN SÅ LÄNGE...

PÅ VATTENPASS

Havsnomader i Thailand med sina traditonella fiskeburar.
FOTO: ANN-CHARLOTTE GRANBOM

Samhällsvetare satte fokus på vikten av vatten

Vatten i olika former var temat för årets upplaga av Samhällsvetenskapens dag. Det handlade om allt från undanträngda havsnomader i Thailand till avloppsfrågor i Afrika, konstbevattning i Indonesien och vattenkonflikter i Indien och Mellanöstern.

Socialantropologen Ann-Charlotte Granbom fick spontana applåder för ett utdrag ur sin kommande film om havsnomaderna i Thailand. Folkgruppen Uruk Lawoi utgör en ursprungsbefolkning som varit bosatt på många av de stränder som nu exploaterats av turistindustrin. Deras liv på de kända turistöarna Phuket, Ko Lanta och Phi Phi Island har blivit allt mer kringskuret.

– Uruk Lawoi har traditionellt bott både ombord på sina båtar och, under regntiden, i läger som de byggt upp i land. De är beroende av land, men eftersom de aldrig ägt mark har de svårt att göra sina behov gällande, sa hon.

ANN-CHARLOTTE GRANBOM TOG sin magisterexamen vid Sociologiska institutionen i Lund, där hon också gett ut en bok byggd på sina fältstudier. Hon har gjort flera resor till Thailand och bott i långa perioder hos havsnomaderna.

– Ju mer exploaterat ett område är, desto sämre blir den här folkgruppens situation, sa hon och berättade om sitt första besök i havsnomadernas bosättning i Phuket. Då tyckte hon att det var den värsta misär hon någonsin sett, och undrade om hon skulle klara av att bo där.

Men besöket ledde inte bara till ett långvarigt boende, utan också till djupa personliga vänskapsband. Det har ▶

Bevattningsjordbruk på Java. FOTO: AXEL FREDHOLM

Havsnomader i Thailand. FOTO: ANN-CHARLOTTE GRANBOM

Ann-Charlotte Granbom. FOTO: INGELA BJÖRCK

kommit att bli Ann-Charlotte Granboms livsuppgift att stödja och informera om den här folkgruppen, vars livsstil hotas av utplåning genom massturismen. Eftersom havsnomaderna inte har något skriftspråk har de inte själva kunnat dokumentera sin historia och sin kultur.

OM LIVET i en annan världsdel, Afrika, talade sociologen Helena Ledje. Hon har arbetat med sanitetsfrågor i Uganda, där hon ofta stördes av de västerländska kollegornas sätt att se på afrikanerna.

– Man utmålade afrikanerna som okunniga bakåtsträvare som hellre gör sina behov i bushen än bygger latriner. Men det är fattigdom och historia som ligger bakom dagens brist på utbyggd sanitet, inte okunnighet eller en primitiv kultur, framhöll hon.

Latriner har i själva verket äldre anor i Afrika än i Europa, enligt Helena Ledje. De gamla egypterna byggde latriner långt före vår tideräkning, och latriner vid bostäder längs Afrikas östkust nämns i arabiska skrifter från 900-talet. Och på 1800-talet blev den förste europeiska besökaren i Ugandas huvudstad imponerad av välsopade gator och god hygien vid mat och toalettbesök.

– Men sedan kom slavhandel, kolonialism, krig och tvångsförflyttningar. Engelsmännens begynnande satsning på sanitet kom av sig vid andra världskriget, och efter självständigheten råkade Uganda ut för ett inbördeskrig. De har inte haft så mycket tid på sig för att stabilisera samhället och bygga upp sin infrastruktur, menade hon.

Helena Ledje. FOTO: INGELA BJÖRCK

EN ANNAN SOCIOLOG, Axel Fredholm, talade om bevattningsjordbruket på Java. Här fick bönderna i slutet av 1990-talet själva överta ansvaret för de kanaler som för ut vatten till åkrarna. Det har gett ett ökat engagemang, men också ekonomiska problem.

– Kanalsystemet hade vanskötts av staten och de korrupta företag som denna anlitat. Bönderna är mycket mer noggranna i sin skötsel, men det är svårt för dem att klara av de stora renoveringsbehoven, förklarade han.

OM KONFLIKTER KRING VATTEN talade statsvetaren Karin Aggestam och rättssociologen Karsten Åström. Karin Aggestam forskar om Mellanöstern, där Israel använder mycket mer vatten per capita än grannländerna. Av det vatten som finns på den ockuperade Västbanken går också tre fjärdedelar till israelerna.

– Ändå försöker faktiskt alla sidor att hålla just vattenfrågan utanför den politiska konflikten, och de bilaterala överenskommelser som finns i regionen är överraskande stabila, sa hon.

KARSTEN ÅSTRÖM, slutligen, samarbetar med den indiska socialantropologen Nandita Singh från KTH i ett projekt om vatten och mänskliga rättigheter i Indien.

– Rättigheter och lagar är en sak, tillämpningen en annan. Det finns normer på alla nivåer som påverkar de handlingar som slutligen genomförs, sa han och gav som exempel hur människors kast, religion och partitillhörighet kan avgöra om de har rätt att hämta vatten från en viss pump eller inte.

INGELA BJÖRCK

LUM

Lunds universitets magasin

Lunds universitets magasin LUM utkom första gången 1968. Det når i dag samtliga anställda och nästan lika många utanför universitetet. LUM har en upplaga på 14.000 exemplar och utkommer med 10 nummer per år.

REDAKTION:

Maria Lindh,
redaktör
046-222 95 24,
Maria.Lindh@info.lu.se

Ingela Björck,
forskningsjournalist
046-222 76 46,
Ingela.Bjorck@info.lu.se

Britta Collberg,
journalist
046-222 31 58,
Britta.Collberg@info.lu.se

Petra Francke,
journalist och layout
046-222 03 16,
Petra.Francke@info.lu.se

Göran Frankel,
journalist naturvetenskap
046-222 94 58,
Goran.Frankel@kanslin.lu.se

Mats Nygren,
journalist teknik
046-222 70 86,
Mats.Nygren@kansli.lth.se

Ulrika Oredsson,
journalist
046-222 70 28,
Ulrika.Oredsson@info.lu.se

Anette Orheim,
ansvarig utgivare
046-222 70 08,
Anette.Orheim@info.lu.se

UR INNEHÅLLET

6 Linnémiljö fick kritik

I en utvärdering av forskningsmiljöerna som fick Linnéstöd 2006 riktas kritik mot kemiprojektet OMM. Organisationen måste struktureras bättre, annars riskerar man att stå utan Linnébidrag nästa år.

6 & 44 Per Eriksson ny rektor

Det vägde jämnt mellan generaldirektörerna Pär Omling och Per Eriksson i valet om vem som skulle bli LUs nye rektor, men universitetsstyrelsen enades om att föreslå regeringen Per Eriksson.

7 Antikmuseet blir forskarfristad

Nu börjar renoveringen av Antikmuseet. Där invigs nästa höst en "fristad" för 15–20 forskare, ett s.k. Institute of Advanced Studies. Tanken är att en mix av universitetets forskare tvärvetenskapligt ska kunna angripa ett eller ett par angelägna teman.

8 Institutioner slås ihop

Ett antal institutioner inom Naturvetenskapliga fakulteten ska slås ihop till tre storinstitutioner. Det har fakultetsstyrelsen beslutat. En styrelseledamot reserverade sig dock, eftersom det finns institutioner som är starka motståndare till en sammanslagning.

18 Gott betyg för LU

Sjutton internationella forskarpaneler har utvärderat forskningen vid LU, och i september presenterades den över 500 sidor tjocka RQ08-rapporten. På plussidan konstateras att mycket forskning håller "excellent" kvalitet och att det även förekommer en hel del som är "outstanding", dvs. världsledande. Men utvärderarna såg också en del hinder för LUs internationella ambitioner.

28 Mannen bakom Max-lab

En av dem som fick gott betyg i RQ08-utvärderingen var Mikael Eriksson och hans skötebarn Max-lab. LUM har träffat konstruktören bakom det framgångsrika synkrotronljuslaboratoriet.

ADRESS:
LUM, Informationsenheten,
Lunds universitet,
Box 117, 221 00 Lund
Fax: 046-222 47 11,
Internpost: Hs 31
E-post: LUM@info.lu.se
LUM på nätet:
www.lu.se/lum

ANNONSER:
tomat annonsbyrå,
www.tomat.se
tel 046-13 74 00/02,
fax 046-5400150
e-post PC: info@tomat.se
e-post Mac:
material@tomat.se

PRENUMERATIONER, NOTISER:
Anställda vid LU
får LUM gratis.
Enskilda abonnenter – 190 kr/10 nr. För prenumeration kontakta Eva Andersson: 046-222 70 10, Eva.Andersson@info.lu.se

ADRESSÄNDRING:
Anställda anmäler ändringar till katalogansvariga vid institutionen (motsv). Övriga skickar ändringsuppgifter till LUM, gamla adressrutan bifogas.

TRYCK: Lenanders Grafiska i Kalmar

NÄSTA LUM: Manusstopp 23 oktober. Utkommer: 13 november

ISSN: 1653-2295

OMSLAG: Foskningen vid LU har blivit betygsatt. Ill: Petter Lönegård

Linnébidrag hotat

Forskningsmiljö fick kritik av Vetenskapsrådet

FORSKNINGSFINANSIERING. I en utvärdering gjord av Vetenskapsrådet, VR, har 19 av de 20 forskningsmiljöer som fick Linnéstöd år 2006 fått grönt ljus för sin fortsatta verksamhet. Den som fick kritik för sin organisation var LU-miljön Organizing Molecular Matters, OMM. Koordinatorn Håkan Wennerström tror dock att bristerna kan åtgärdas så att Linnéstödet kan fortsätta komma som planerat.

Det är organisation, samarbete och ledarskap hos de Linnémiljöer som fick anslag år 2006 som nu blivit utvärderade av en internationell expertgrupp. Utgångspunkten är att Linnénätverken ska vara organiserade så att anslaget gör maximal nytta, dvs. ger ett mervärde genom de synergieffekter som kan uppstå i kontakten mellan de deltagande forskargrupperna. Själva den vetenskapliga produktionen utvärderas först i nästa utvärderingsomgång år 2011.

Koordinator Håkan Wennerström hoppas snart vara klar med en översyn av organisationen av sitt projekt.

Linnémiljön OMM forskar om molekylers rörelser, en forskning som har bäring på konkreta problem inom både biologi och teknik. OMM har enligt utvärderarna värdefulla internationella och nationella samarbeten både med andra forskargrupper och med industrin. Man är dock osäker på i vad mån dessa samarbeten uppstått genom tillkomsten av OMM, eller om de fanns redan tidigare.

”Vi har inte kunnat avgöra hur dynamiskt OMM är i sig, som något mer än summan av sina individuella medlemmar”, säger utvärderarna. De anser också att avsaknaden av formella strukturer är en nackdel. Även om den mer informella organisationen verkar fungera, så gör den beslutsprocesserna mer otydliga, menar man.

KOORDINATOR FÖR OMM är professorn i fysikalisk kemi Håkan Wennerström. Han säger att man nu tillsammans med VR har gått igenom utvärderarnas synpunkter och fått klart för sig vad som behöver göras för att ta itu med kritiken.

– Vi ska göra en översyn av organisationen så att vi får en mer formell och

Per Eriksson föreslås bli ny rektor för LU

REKTORSVALET. – Vi har inte valt bort någon – vi har valt två, sa universitetsstyrelsens ordförande Allan Larsson när han presenterade förslaget till ny rektor.

Det blev Per Eriksson (se intervju sista sidan) men Pär Omling hoppas man ska ta över som chefsförhandlare för ESS i mitten av nästa år. Nuvarande vicerektor Eva Åkesson är en stark kandidat till prorektorsposten.

Hörandeförsamlingens röster vägde nästan jämt mellan de två slutkandidaterna Per Eriksson och Pär Omling. Den senare fick fick flest förstahandsröster, men bara två röster mer om man räknar det sammanlagda resultatet. Församlingen är dock inte beslutande utan rådgivande.

Allan Larsson gav tre huvudanledningar till att man valde Per Eriksson före Pär Omling:

• Han har varit rektor förut, den första för Blekinge tekniska högskola, BTH som han kan anses ha byggt upp.

• Han har en stark förankring i grundutbildningen vilket kommer studenterna till godo.

• Han har en bred erfarenhet av samarbete med näringslivet och det omgivande samhället.

Att Allan Larsson vill överlämna chefsförhandlaruppgiften för ESS till Pär Omling kom som en överraskning i samband med presentationen av nye rektorn.

– Jag ska föreslå regeringen detta och hoppas att Pär Omling i så fall vill ta på sig den uppgiften.

Allan Larsson hade också idéer om vad nuvarande rektor Göran Bexell ska göra när han lämnat över till Per Eriksson i början av nästa år.

– Det rör sig om ett internationellt projekt inom vilket jag hoppas att Göran Bexell vill resa runt i världen och berätta hur man driver ett universitet till framgång – vilket ju är just det han gjort under de senaste sex åren.

Och Allan Larsson själv då – vad ska han göra?

– Spela golf!

MARIA LINDH

tydlig struktur. Det arbetet kan vara klart ganska snart, säger han.

OMMs förslag till ny organisation ska sedan godkännas av rektor och skickas in till VR. Under våren ska så ordföranden för utvärderingspanelen bedöma om ändringarna kan anses tillräckliga. Om de inte gör det riskerar OMM att stå utan Linnépengar efter den 1 juli nästa år. Om de anses duga kommer Linnébidraget däremot att löpa vidare oförändrat.

DE SJU ANDRA LU-MILJÖER som fick Linnéanslag år 2006 har fått positiva vitsord i utvärderingen. För två av dem – Lund University Diabetes Centre och Hemato-Linnaeus som forskar om blodbildande stamceller – tyckte utvärderarna t.o.m. att anslagen kunde höjas. Vetenskapsrådets styrelse har dock beslutat att inte höja stöden, eftersom den totala budgeten inte får ändras, och låter finansieringen av de 19 godkända miljöerna fortsätta på nuvarande nivå i fyra år till.

INGELA BJÖRCK

Rektorsvalet

Det är universitetsstyrelsens uppgift att ge förslag till ny rektor och prorektor efter hörande av studenter, lärare och andra anställda. Styrelsen väljer ut en kandidat och regeringen fattar det slutgiltiga beslutet om vem som blir ny rektor. Efter att regeringen fattat sitt beslut utser styrelsen den person som ska bli prorektor. Detta beräknas vara klart i november.

De fem kandidater som hörandeförsamlingen hade att ta ställning till var Per Eriksson, generaldirektör för Vinnova; Pär Omling, generaldirektör för Vetenskapsrådet; Eva Åkesson, Lunds universitets vicerektor; Bo Ahrén, Medicinska fakultetens dekanus, och Torbjörn von Schantz, Naturvetenskapliga fakultetens dekanus.

Antikmuseet blir tvärforskningsinstitut

TVÄRVETENSKAP. Nu slås första släggslaget för renoveringen av Antikmuseet som ska bli en tvärvetenskaplig forskarmötesplats. Själva byggnaden förväntas vara färdigrenoverad till sommaren – och nästa höst ska de första forskarna sälla sig till de grekiska gudar som fortfarande finns kvar i huset.

Den 10 oktober börjar renoveringen av de lokaler där mellan 15 och 20 forskare ska samlas i ett s.k. Institute of Advanced Studies. Förebilden kommer från bland annat Princeton University där det första och mest berömda Institute of Advanced Studies inrättades i mitten av 30-talet med tänkare som bland andra Albert Einstein knutet till sig. Ett annat institut som initiativtagaren Sture Forsén har sneglat på är den vid Lancaster University.

– Tanken med institutet är att ett antal engagerade och kreativa forskare ska få en "fristad" under ett års tid, säger Sture Forsén. De ska köpas loss från andra uppdrag och på åtminstone halva sin arbetstid få ägna sig åt att fördjupa kontakter med andra forskare.

HAN BERÄTTAR ATT PLANERNA på institutet har fått ett varmt mottagande av universitetsledning och dekaner.

– Det finns en insikt vid Lunds universitet att forskare inte hinner söka sig utanför sina egna forskningsfält för att hitta nya samarbetspartners. Det finns helt enkelt alltför många inbyggda bromsklossar och därför måste man skapa nya mötesplatser.

Institutet ska alltså vara en tvärvetenskaplig mötesplats och tillsammans ska forskarna angripa ett eller ett par angelägna teman. Vilka dessa blir är ännu inte bestämt, men tanken är att forskargrupper inom universitetet så småningom ska få lämna in förslag både på teman och på vilka personer som bör ingå i forskningsmiljöerna.

– Det nya institutet ska inte bara vara en mix av personer från olika ämnesområden, utan också vad gäller ålderssammansättningen. Flertalet forskare kommer att ha en lokal förankring, men även gästforskare utifrån ska bjudas in, säger Sture Forsén.

I det gamla Antikmuseet ska det nu inrättas mellan 15 och 20 arbetsplatser, några välutrustade seminarierum och sist men inte minst viktigt, en cafeteria. Kostnaderna för renoveringen beräknas uppgå till nästan 30 miljoner kronor och merparten av denna kostnad täcks av en donation från Marianne och Marcus Wallenbergs Stiftelse.

Viss servicepersonal kommer att anställas och en professor ska vara föreståndare på halvtid.

– Föreståndartjänsten är oerhört viktig eftersom den här personen måste kunna entusiasmera resten av gruppen, säger Sture Forsén.

I samband med att rektor Göran Bexell slår det första släggslaget den 10 oktober ska också namnet på det nya institutet offentligöras. Pufendorf-institutet, Eggen, Lunden, Parthenon och Mimer är några av de namn som har diskuterats.

ULRIKA OREDSSON

Dagens stora tänkare tar nästa år över sina antika föregångarens platser i Antikmuseet.
FOTO: GUNNAR MENANDER

LTH öppnar science center

POPULÄRVETENSKAP. Lunds Tekniska Högskola har för avsikt att öppna ett science center i sin före detta vattenhall. Rektor Anders Axelsson räknar med att det ska stå färdigt i en nyrenoverad hall till höstterminen 2009. För att få bidrag till en toppmodern inredning erbjuder LTH partnerskapsavtal till intresserade företag.

Vinnova stöder bioteknik

FORSKNINGSFINANSIERING. Avdelningen för bioteknik vid LTH får stöd av Vinnova under fem år till två program inom industriell bioteknik."Industriell bioteknik för produktion av plattformskemikalier" får sammanlagt 18 miljoner kronor plus medfinansiering på 14 miljoner från industriella partners. "Utveckling av processteknik för immobiliserade biokatalysatorer" har fått en finansiering från Vinnova på 15,5 miljoner kronor och företagen deltar aktivt för 11 miljoner.

Akka III kör igång – nu även för män!

LEDARSKAP. Nu börjar det dra ihop sig för tredje omgången av ledarskapsprogrammet Akka. Hittills har 61 kvinnor deltagit. Nytt för i år är att även män kan delta i programmet som har ett tydligt genusperspektiv.

Sedan starten har Akka vuxit till ett starkt varumärke och Personalenheten har fått förfrågningar från flera universitet som vill utveckla liknande program. Även på hemmaplan har programmet gett avtryck eftersom flera kvinnor som deltagit har nått högre positioner inom LU.

Akka III är ett ettårigt program och öppet för alla som är disputerade forskare och lärare vid LU. Den 20 oktober är det sista dag att anmäla sig.

Natfak får nya storinstitutioner

– men alla tycker inte att det är en bra idé

ORGANISATION. Tre nya storinstitutioner ersätter dagens småinstitutioner på Naturvetenskapliga fakulteten. Den nya organisationen är inte helt okontroversiell och en styrelseledamot reserverade sig mot beslutet.

Astronomi och teoretisk fysik ska bilda en institution. De fem nuvarande institutionerna inom biologin – biologisk grundutbildning, cell- och organismbiologi, ekologi, marinbiologi och de biologiska museerna – går samman till en institution. Den tredje storinstitutionen ska bestå av geologi samt INES (naturgeografi och ekosystemanalys).

DE TRE NYA storinstitutionerna ska ledas enligt samma struktur som idag, det vill säga av var sin prefekt, institutionsstyrelse och ledningsgrupp. Sammanslagningarna kommer att ske 1 januari 2010. En utvärdering av omorganisationen ska ske 2012.

Vidare ska Fysiska institutionen gå upp i den gemensamma institutionen med astronomi och teoretisk fysik senast 2013. Innan dess ska en särskild utredning göras av berörda prefekter (fysik, astronomi, teoretisk fysik, Max-lab samt medicinsk strålningsfysik). Uppdraget är att föreslå hur fysikämnet bäst ska organiseras i den nya institutionen. Utredningen ska vara färdig senast i december 2011.

EN AV FAKULTETSSTYRELSENS ledamöter, Karin Hall, universitetslektor vid INES, reserverade sig mot beslutet om ny organisation. Hon anser att styrelsen bättre måste beakta riskerna med att föra samman institutioner vars personal och ledning samfälligt uttryckt sitt motstånd. Berörda verksamheter bör ha stor delaktighet i beslutet om sammanslagning, menar Karin Hall.

Dekanus Torbjörn von Schantz, fakultetsstyrelsens ordförande, understryker att han har förståelse för att det på vissa håll finns ett motstånd mot förändringarna. Fördelarna med omorganisationen ska tydliggöras bättre, anger han.

– Vi kommer nu att jobba mycket ute på institutionerna för att alla ska kunna vara med och påverka, säger han.

I DEN AKTUELLA utvärderingen av Lunds universitet, RQ08-rapporten, påtalas en viss tveksamhet mot att sammanföra Institutionen för cell- och organismbiologi med Ekologiska institutionen. Torbjörn von Schantz konstaterar att utvärderarna i det sammanhanget inte har tagit hänsyn till grundutbildningens behov. Ett närmare samarbete kommer att ge många synergieffekter för både forskning och utbildning, menar han.

DET FINNS ETT antal institutioner som inte berörs av omorganisationen. Dessa är kemi, matematik, datavetenskap, miljövetenskap, medicinsk strålningsfysik och Max-lab (de två sistnämnda kommer dock att delta i utredningen av fysikämnet eftersom där finns beröringspunkter inom både utbildning och forskning). Att dessa institutioner inte berörs har olika orsaker. Kemi och matematik är redan idag stora institutioner. Datavetenskap är under avveckling och miljövetenskap är en nätverksorganisation vars personal är förankrad vid sina respektive ämnesinstitutioner. Medicinsk strålningsfysik är en enhet inom Medicinska fakulteten.

LENA BJÖRK BLIXT

FOTO: MARIA LINDH

Havsforskning vid LU samlas i portal

HAVSFORSKNING. Den 26 november är den officiella startpunkten för Havsportalen, en initiativ som samlar all verksamhet med havsanknytning vid Lunds universitet under ett paraply. Få tänker på LU i sådana sammanhang men en av initiativtagarna till portalen, forskningsingenjören och dykaren Kjell Andersson, skräder inte orden.

– Här i Lund har vi förmodligen den största bredden i landet när det gäller havsforskning, hävdar han.

Detta påstående kan te sig förvånande eftersom havsforskning ofta uppfattas som synonymt med marinbiologisk forskning. Där gick utvecklingen bakåt på 90-talet. Forskningsfartyget Carolina avyttrades och 1996–97 lämnade marinbiologen Edna Granéli LU och flyttade till högskolan i Kalmar med en stor del av sin forskargrupp. I dag finns en viss marinbiologisk forskning knuten till utbildningen av marinbiologer vid Campus Helsingborg; enstaka lundaforskare utnyttjar också de marinbiologiska forskningsstationerna Kristineberg och Tjärnö.

MEN DET ÄR inte den marinbiologiska forskningen som ska ingå i havsportalen. Forskning med havsanknytning hittar man på många ställen inom Lunds universitet. Det finns jurister som sysslar med havsrättsliga frågor, ingenjörer som arbetar med stranderosion, byggforskare och arkitekter som studerar strandbebyggelsen och dess konsekvenser, arkeologer som undersöker forntida hamnar, ultraljudsexperter som samarbetar med delfinforskare, matematiker som gör prognoser om extrema våghöjder, analytiska kemister som gör miljömätningar i havet och många, många andra.

LTH sköter webbsidor och andra praktiska detaljer när det gäller Havsportalen. Invigningen kommer att förrättas av rektor Göran Bexell och LTH:s rektor Anders Axelsson den 26 november. Då är universitetets aula bokad för ett heldagsprogram om portalen och havsforskningen vid LU.

– Havsportalen är till för att LU måste synas i dessa sammanhang, säger Kjell Andersson. Havsportalen ska underhållas av forskarna själva och fungera som ett diskussionsforum. I dag vet forskare med havsanknytning inte tillräckligt mycket om varandra, så portalen kan föda nya samarbeten. För myndigheter, kommuner och företag blir portalen också en viktig inkörsport.

WILHELM GRANÉLI, prefekt för Ekologiska institutionen och professor i limnologi men även marinbiolog, är en av många som varit med i diskussionerna om Havsportalen.

– Portalen fyller verkligen ett behov när det gäller att skapa kontakter mellan forskare. Jag träffade under dessa samtal själv forskare som jag trots alla mina år vid LU inte kände till, säger han.

Havsportalen kommer att ligga på www.lth.se/havsportalen. Program och övrig information om den 26 november finns på www.lth.se/havsportalen/invigning

GÖRAN FRANKEL

Administratörer ska tala visioner och värderingar

ADMINISTRATION. Alla LUs 1200 administratörer bjuds nu in till en workshop för att stöta och blöta administrationens vision och värderingar i syfte att komma fram till en samsyn. Namnet på projektet är Uppdrag 1200.

Medarbetar- och visionsdagen som utgör Uppdrag 1200 är en del av det arbete som nu pågår runt om i organisationen med att stärka universitetets administration. Bland annat syftar förbättringsarbetet till att nå upp till universitetets strategiska mål där det anges att administrationen ska utmärkas av effektivitet, professionalitet och samverkan mellan olika nivåer.

I våras gjordes ett förarbete till Uppdrag 1200 då ett antal administratörer deltog i seminariedagen "Open Space". Där diskuterades frågor som "Vad vill administrationen stå för?", "Hur ser man på sina intressenter?", "Hur vill man uppfattas?". Ur detta mejslades sedan värdeorden professionell, engagerad, utvecklande och samverkande fram. Kring dessa ord ska man nu försöka hitta en samsyn. Det ska göras nu under sex veckor i oktober och november, från måndag till torsdag, då man håller workshopen gruppvis för alla administratörer.

Strategiplan inför ESS och Max IV

FRAMTIDSFRÅGOR. Naturvetenskapliga fakulteten har antagit en strategiplan inför den eventuella etableringen av ESS och Max IV. Fakultetsstyrelsen har beslutat att avsätta två miljoner kronor för det inledande arbetet under 2009. Pengarna ska disponeras av en arbetsgrupp som leds av fysikprofessor Stacey Sörensen.

Stamcellsforskning, patentering av gener, genmodifierade grödor, DNA-baserad teknologi vid brottsbekämpning…. Genetiken finns mitt ibland oss, påverkar oss och aktualiserar svåra etiska frågor. Det är bakgrunden till det tvärvetenskapliga forskningsnätverket "Genetik och demokrati"där biologer, medicinare, statsvetare och etnologer samarbetar. LUM har talat med några av nätverkets aktörer.

Se framtiden i dina gener...

GENTEST. Upptäck hemligheterna i ditt DNA! Ta ödet i dina egna händer! Det finns numera företag på Internet som kan testa ditt DNA så att du får veta vilka riskgener du bär på. Du kan också undersöka din härkomst och jämföra dina gener med dina släktingars. Men frågan är om det du får veta är värt pengarna. De besked som undersökningarna ger är vaga.

Skillnaden mellan att spå i gener och spå i kaffesump är inte lika stor som man gärna vill tro.

Beställ via nätet ett spit kit och skicka sedan in ditt salivprov. En av de största aktörerna – 23andMe – säger sig undersöka 500.000 ställen på DNA:et. Vid inloggning till sin egen privata fil utlovas man uppgifter om mer än 80 sjukdomar. Men Bengt Olle Bengtsson, professor i genetik, menar att den information man får vanligen är vag och svår att dra några praktiska slutsatser av.

– Det har gått ett decennium sedan man sekvenserade det mänskliga genomet. Förhoppningarna var stora på den kunskap vi då skulle få, men de har inte infriats, menar Bengt Olle Bengtsson. Det går t.ex. inte att hitta "schizofrenigenen", en gen av avgörande betydelse för

Inte riskfritt att förklara riskerna

GENTEST. På alleuropeisk basis har en grupp experter i Bryssel diskuterat vilka krav man kan ställa på DNA-tester vid riskbedömningar för framtida sjukdom. En av dem som ingår i gruppen är docent Ulf Kristoffersson, överläkare på Genetiska kliniken på Universitetssjukhuset i Lund. Som genetisk vägledare har han grundliga insikter i riskerna med att förklara risker.

Det är självklart att verkan och biverkningar av ett läkemedel måste vara dokumenterade, men när det gäller tester av olika slag är läget oklarare.

– DNA-testen måste valideras och med "validering" menar jag då inte hur man arbetar med proven i laboratoriet; på den nivån är allt säkert tillförlitligt. Men man måste också vara på det klara med vad det är för information man tar fram, hur säker den är och hur den påverkar eventuell behandling, säger Ulf Kristoffersson.

– Och det är faktiskt bara en del av problematiken. Den andra delen är när man sedan ska informera konsumenten/patienten om resultaten. Många människor har väldigt svårt att ta till sig och förstå information om sannolikhet och risk.

– Om det går för fort och det är för mycket information man måste ta till sig på en gång kan 1/3 uppfattas som mindre än 1/4 eller 1/5 därför att 4 och 5 är högre tal än 3. Och vad är en risk? Jag

FOTO: TOM GRILL / IBL

att man ska drabbas av schizofreni. I stället finns en rad utspridda gener som påverkar varandra och samtidigt samspelar med miljön, så att deras uttryck varierar. Det finns dessutom en grundläggande statistisk osäkerhet, ett moment av slump som begränsar våra möjligheter till tveklös kunskap.

– DEN TYP AV BESKED man får fram vid testen är genvariationer som har väldigt liten effekt. Man får veta att man har tio procents förhöjd eller förminskad risk att få diabetes, Crohns sjukdom eller en viss cancerform. Tio procents förhöjd risk är en relativt liten risk och marginell om det handlar om en mycket sällsynt sjukdom. Endast i samband med Alzheimers har man funnit några genvarianter i den s.k. ApoE-genen av relativt större betydelse. Ändå får man inte heller i det fallet en säker indikation på om man kommer att drabbas eller ej.

HITTILLS ÄR DET mest nyfikna vetenskapsjournalister som låtit DNA-testa sig. Men Bengt Olle Bengtsson är övertygad om att det bara är en tidsfråga innan privatpersoner kommer att satsa på testet. Då har man kontroll över sitt liv, då är man fri…. eller är det tvärtom? Läkare på UMAS har berättat det finns en stor grupp patienter som vänder sig till sjukvården just för att få olika test utförda.

– En del vill ha bekräftelse på att de är friska, andra är övertygade om att de är sjuka och vill få veta vilken sjukdom de har. Testen är deras försök att bemästra ångesten. Om man låter DNA-testa sig på nätet och finner vissa förhöjda risker kommer man därefter att söka sig till den vanliga sjukvården för att ta ännu fler prov. Och denna ökade belastning kommer främst de relativt välbeställda människor att svara för. DNA-testen är så pass dyra att alla inte kommer att ha råd med dem, resonerar Bengt Olle Bengtsson.

– FRAM TILL NYLIGEN har genetisk rådgivning i huvudsak handlat om människor som redan är olycksdrabbade. Föräldrar har fått ett sjukt barn och läkarna kan informera dem att om de väljer att få ännu ett barn är risken 25 procent att det också blir sjukt. Man kan inte göra så mycket åt saken mer än att stödja föräldrarna i det liv ödet – slumpen och oturen – gett åt dem. Vad vi nu ser är en dramatisk förskjutning från genetisk ödestro till föreställningen att man med hjälp av vetenskapen får frihet att planera sin egen livslinje.

En skön ny värld av kontroll-freaks? Vad kommer nästa generation att tänka – den som redan har fått kalkyler om sin framtida pension på posten?

GÖRAN FRANKEL

Bengt Olle Bengtsson, professor i genetik, menar att den information man får vid DNA-testning vanligen är vag och svår att dra några praktiska slutsatser av. FOTO: KG PRESSFOTO

FOTNOT: Forskningsnätverket "Genetik och demokrati" kommer att arrangera tre eftermiddagar för en intresserad allmänhet den 27 oktober, 17 november och 8 december. Se www.svet.lu.se/ht2008GDN.pdf

gjorde en gång ett experiment med en grupp kvinnliga vårdskoleelever. Jag frågade dem vilken risk de var villiga att ta för att föda ett barn med tanke på eventuella funktionshinder. Vårdskoleeleverna var då långt före barnafödande ålder. Jag gav dem ett antal alternativ för risken från 1/10 till 1/1000. De flesta tyckte att större risk än 1/200 var man inte villig att ta. Vilket är intressant, eftersom den verkliga risken faktiskt är ca 1/40. Sannolikt har de flesta i denna grupp elever idag fött de barn de vill ha. Bilden av risken förändrades när det blev aktuellt att skaffa barn.

Ulf Kristoffersson är inte så säker på att resultaten av ett DNA-test leder till genomgripande livsstilsförändringar för de eventuella klienterna. Han jämför med risken att få cancer på grund av rökning. Alla känner till risken, men många ignorerar den och fortsätter att röka.

– De seriösa företag som nu finns på marknaden är sannolikt mest av allt intresserade av att positionera sig inför framtiden. För om fem, tio eller femton år har vi kanske kunskaper om samspelet mellan vår arvsmassa och sjukdomsrisker som gör att DNA-testen ger betydligt mer precis och säker information än i dag.

– Då kan DNA-testen bli intressanta som hjälpmedel i den förebyggande hälsovården och för behandlingsval. Varför inte? Det är egentligen inte underligare än att man i dag screenar kvinnor för bröstcancer med mammografi eller gör PKU-test på nyfödda, säger Ulf Kristoffersson.

GÖRAN FRANKEL

Sitt bekvämt och kommunicera via tv:n

Lättare ålderdom med design för äldre

DESIGN. Åldrandets problem ska inte bara mötas med vård. Man kan också underlätta för äldre genom bra design. Det är en grundtes för den forskning som Britt Östlund på Certec, LTH, leder.

Nyligen har hon fått Vinnova-pengar för två projekt som bygger på denna grundtanke. Det ena syftar till att utveckla bra möbler för en kräsen åldersgrupp och det andra ska utveckla nya kommunikationsformer via tv:n.

Bakom det första projektet ligger ett initiativ från möbeltillverkare. Sju av dem deltar i studien tillsammans med LTH och Linköpings universitet. Det saknas ett utbud av möbler som är bekväma och anpassade efter äldres behov utan att "utstråla skröplighet" eller ha institutionsprägel, menar branschen.

– Vi vill utveckla en varugrupp som vi kallar för Plusmöbler. De ska vara funktionella, eleganta, hållbara och attraktiva för erfarna möbelanvändare i den tredje eller fjärde åldern. Nya livsfaser växer fram i takt med ökad medellivslängd. Dessutom blir vi mer olika med åren, mer unika som människor. Vi vill ta fasta på hur de lever, förklarar Britt Östlund.

TREDJE ÅLDERN ÄR en tid när många är ganska aktiva, har gott om tid och pengar och bor kvar hemma.

Forskarna finns på Designinstitutionen vid LTH och vid Centrum för träteknik i Linköping, som studerar produktionsprocesser. En doktorand i industridesign i Lund och en från produktionsteknik i Linköping ska samarbeta med Britt Östlund som projektledare.

LU har fått Vinnova-medel för att ta fram bra möbler äldre och för att utveckla nya kommunikationsformer via tv:n för samma åldersgrupp.

– Vi ska fylla möblerna med nya värden och hoppas om två år ha tagit fram produktidéer och modeller som testats i skarp miljö både bland användare och i produktion, säger hon.

TRÄ- OCH MÖBELINDUSTRIFÖRBUNDET, TMF, inom Svenskt Näringsliv stöttar projektet moraliskt.

I det andra projektet vill äldre kvinnor på Norrmalm i Stockholm i samarbete med Adolf Fredriks församling och företaget Inview AB finna nya sätt att utnyttja hemmets tv-apparat.

– Kvinnorna vill bo kvar i kvarteret där de bor nu, men är inte övertygade om att hemtjänsten kan hjälpa dem med allt. De vill kunna köpa kläder, ladda hem ett dataprogram, tvätta själva, men kanske slippa att släpa hem den tunga tvättpåsen. Slippa att gå ut ensamma när det är mörkt.

MENINGEN ÄR ATT de ska kunna använda tv:n på ett nytt sätt i stället för att gå omvägen över Internet. Med en enkel fjärrkontroll ska man kunna skicka meddelanden, prata med mobiler och använda handla-hemma-terminaler. Ett tiotal kvinnor ska få specialutrustning att prova.

– Forskarna ska undersöka vad de vill, om de är beredda att ta ett eget ansvar för samtiden och framtiden. De äldre ska inte bara vara föremål för åtgärder utan ses som aktiva personer, säger Britt Östlund.

DETTA PROJEKT HAR fått 1,5 miljon under ett år, jämnt fördelat på forskarna, nätverket och företaget.

– Jag har tidigare studerat tv-tittande hos äldre och förstått att det ger dem mycket och inte bara är ett håglöst sätt att döda tiden, som många tror. På äldreboenden brukar tv-tittandet vålla ambivalens bland personalen. Men det är faktiskt både otvunget och kravlöst, för en del är det ett sätt att få vara i fred och fundera och reflektera.

I MALMÖ GJORDE Certec ett examensarbete 2007 om ett liknande försök. I samarbete med Attendo Care vid ett äldreboende utvidgades den traditionella tv:n, så att man kunde lägga in egna bilder och filmer, använda digitalkamera och kommunicera med anhöriga. Varje avdelning hade ett tv-ombud.

TEXT & FOTO: MATS NYGREN

Nye chefen för LU Bioscience AB:

– Kommersialisering måste skötas av proffs

KOMMERSIALISERING. När innovationsverksamheten vid Lunds universitet byggs upp sneglar man på Karolinska institutet.

– Forskaren ska vara vetenskaplig expert, men kommersialiseringen måste skötas av proffs, säger Thomas Andersson, handplockad från KI och chef för investmentbolaget LU Bioscience AB.

Medicon Valley Alliance har nyligen gjort en jämförelse mellan södra Sverige och Köpenhamn när det gällde kommersialisering av forskning. Jämförelsen visar att det startas fler forskningsbaserade företag i Köpenhamnsområdet och att de växer mycket snabbare än på den svenska sidan, trots att antalet innovationer är ungefär detsamma på bägge sidor av sundet. Thomas Andersson kan tänka sig flera anledningar till att sydsvenskarna hittills inte varit så framgångsrika med att starta bolag:

– Till viss del beror det på att det är lättare att starta nya företag i en huvudstad där de stora pengarna finns, men framför allt tror jag att det beror på att man lagt för mycket fokus på själva innovatören och inte haft tillräckligt stor kunskap i hur man startar och driver bolag, säger Thomas Andersson.

HAN KOM TILL LUND i slutet av förra året och sedan dess har han arbetat för att visa att LU Bioscience AB är en seriös och kompetent part för både investerare och forskare som vill kommersialisera uppfinningar inom läkemedelsbranschen och medicinteknik.

Det är en lång och arbetskrävande process att bilda ett bolag som ska vara så lovande att riskkapitalister vill investera i det. Ungefär 90 procent av alla idéer sållas bort under resans gång och därför är det viktigt att vi är med under hela processen, säger Thomas Andersson. Universiteten har hittills haft en alldeles för undanskymd roll i kommersialiseringen av forskningsresultaten och det har funnits ett stort glapp mellan forskaren och riskkapitalet. Det hoppas vi kunna överbrygga.

INNAN LU BIOSCIENCE bildar ett nytt bolag ska en styrelse som består av tunga namn inom forskning och näringsliv bedöma om bolagen kommer att löna sig eller inte. Styrelsen ska också hjälpa till att välja ut lämpliga VDar som ska styra bolagen under en övergångsperiod.

– Det är viktigt att det är en professionell företagsledare som sköter affärsverksamheten och att forskaren får ägna sig åt att vara vetenskaplig expert och vidareutveckla sin forskning, säger Thomas Andersson.

EN ANNAN VIKTIG framgångsfaktor som Thomas Andersson har tagit med sig från KI är att man hyr in konsulter till olika delar av processen för att i en uppstartsfas inte behöva bygga upp en fast organisation runt bolaget.

– Det gör att vi snabbt och billigt kan åstadkomma en värdeökning, säger han.

Thomas Andersson har sedan han disputerade i kemi vid Lunds universitet i början av 80-talet en lång erfarenhet av att starta och driva företag, bland annat vid Ideon. För några år sedan engagerades han av Karolinska institutets investmentbolag, Karolinska Development, där han tillsammans med en grupp affärsutvecklare drog in 800 miljoner kronor och startade ett 30-tal nya bolag. Han kom i kontakt med Lunds universitets innovationsverksamhet eftersom två av de bolag som han var med om att starta, SpectraCure och DermaGen, är Ideonföretag som bygger på innovationer från Lund. Lunds holdingbolag fick vända sig till KI för att få in riskkapital eftersom de egna pengarna inte räckte till. Numera har Lunds universitet ett investmentbolag enligt KI-modell, men samarbetet kring kommersialisering kommer ändå att fortsätta.

– Det var viktigt när jag tackade ja till att starta LU Bioscience AB, säger Thomas Andersson. Vi är ett litet land och om vi ska ha en chans i den internationella konkurrensen måste vi samarbeta.

TEXT & FOTO: ULRIKA OREDSSON

Thomas Andersson är chef för Lunds universitets investmentbolag LU Bioscience AB.

LUs riskkapitalbolag

Under riskkapitalbolaget LU Development finns förutom LU Bioscience AB även två andra separata riskkapitalbolag: LU Food Science AB och nytillskottet LU Clean Technology AB (se även sidan 16).

Bioacceleratorprogrammet är namnet på ett nära samarbete mellan LU Innovation, LUAB och LU Bioscience AB. Genom programmet ska forskaren få hjälp med allt från affärsutveckling, patent och bolagsbildning.

Generöst stipendium gav Yasmeen chansen att disputera i Lund

UTBYTE. Doktoranden Yasmeen Obaidat från Jordanien är i Lund för att lära mer om hur man reparerar jordbävningsdrabbade hus. Hon ingår i den första gruppen stipendiater som kommit till Europa via ett nytt utbytesprogram.

Hittills har sammanlagt 124 personer fått möjlighet att ta del av utbytesprogrammet med det omöjliga namnet, Erasmus Mundus External Cooperation Window lot 3. Men första tiden i Sverige kände sig inte Yasmeen Obaidat särskilt lyckligt lottad.

– När jag kom hit i början av april bara grät jag och längtade hem, berättar hon. Svenskarna är jättesnälla, men kulturen är annorlunda och jag saknade min familj. Sedan var jag hemma i Jordanien över sommaren och efter sommarlovet kände jag att jag ville tillbaka till mitt arbete i Lund.

DET ÄR LUNCHTID när LUM träffar Yasmeen Obaidat. Unga, mestadels manliga studenter väller ut genom V-husets entrédörrar på väg till lunch.

– I Jordanien är hälften av dem som studerar till civilingenjör kvinnor, berättar Yasmeen Obaidat. Det har ändrats mycket på senare tid. Utbildning premieras bland både män och kvinnor. Tidigare var det viktigast att man hade arbete, nu vill alla först och främst se till att deras barn får en utbildning. Det märks inte minst i Yasmeen Obaidats familj som enligt henne själv inte är helt ovanlig. Hennes mamma är analfabet och pappan är inte akademiker, men alla deras 15 barn har fått en universitetsutbildning. De är civilingenjörer, agronomer och läkare.

Yasmeen Obaidat från Jordanien får nästan tre år av sin forskarutbildning finansierad av EU.

Yasmeen Obaidat tog sin masterexamen vid Jordan University of Science and Technology förra året och arbetade sedan vid ett forskningsinstitut när hon fick reda på det nya EU-finansierade utbytesprogrammet.

– Jag ville göra min forskarutbildning utomlands, säger hon. Den tekniska utrustningen är dålig i Jordanien och även om jag hade fått den

Erasmus Mundus External Cooperation Window

Utbytesprogrammet Erasmus Mundus External Cooperation Window är ett led i en europeisk strävan för bättre förståelse och mer utbyte med EUs "grannländer". Det syftar till ett ökat utbyte på alla nivåer; lärare, studenter, doktorander och även administrativ personal kan söka de generösa stipendierna som täcker kostnader för resa, uppehälle, bostad, terminsavgift och försäkring under hela den tid som man är iväg. Personer från särskilt utsatta grupper t.ex. flyktingar, asylsökande, funktionshindrade, personer med svåra ekonomiska förhållanden ska enligt stipendieprogrammets statut prioriteras.

Yasmeen Obaidats doktorandstipendium ingår i ett utbyte med Jordanien, Syrien och Libanon, och allt EU-utbyte med dessa länder koordineras nu från Lunds universitet. Förmodligen kommer även utbytet med Indien att koordineras härifrån. Men Lunds universitet är också med som partneruniversitet i utbyten med Kazakstan, Tadzjikistan, Uzbekistan, Västra Balkan, Iran, Irak, Jemen, Brasilien och Chile. Läs mer på www.lu.se/o.o.i.s/12255

utrustning som jag behöver så hade ingen kunnat handleda mig i det ämne som jag valt.

I sitt avhandlingsarbete undersöker hon ett material som ska kunna användas för att förstärka betongbalkar och laga sprickor i jordbävningsskadade hus. Hon tar fram datamodeller som ska vara vägledande i arbetet med att reparera byggnader.

ATT YASMEEN OBAIDAT valde just Lunds universitet beror på att hon redan under masterutbildningen gått en treveckorskurs i energisnålt byggande vid LTH.

– Jag visste att detta var ett bra och välrenommerat universitet, säger hon.

Yasmeen Obaidat får nästan tre år av sin forskarutbildning finansierad av EU. Hur hon ska klara ekonomin det sista året vet hon inte än, men eftersom stipendiet är ganska generöst kanske hon kan lägga undan en del pengar. I avtalet ingår även bostadsgaranti och Yasmeen Obaidat delar en studentlägenhet med två masterstudenter från Syrien och Jordanien som är i Lund inom samma utbytesprogram.

MEN LÄGENHETEN SER hon inte mycket av eftersom hon mest är på sitt kontor på fjärde våningen i V-huset på LTH. Det är långa arbetsdagar och hon tycker inte att hon har tid till mycket annat än studierna. Hon skulle vilja gå en svenskkurs för att få ut mer av tiden i Sverige, men när hon är färdig vill hon tillbaka till Jordanien.

– Jag hoppas att jag kan göra något för Jordanien när jag kommer tillbaka, säger Yasmeen Obaidat. Förbättra undervisningen och fungera som förebild så att fler kvinnor åker utomlands och disputerar.

TEXT & FOTO: ULRIKA OREDSSON

Klimatkloka ser framåt på Grand Hotel i Lund

KLIMATFRÅGOR. Under en vecka i slutet av oktober samlas världens ledande miljö- och klimatforskare i Lund för att diskutera olika scenarier för hur vår jord kommer att se ut år 2050. Ett fyrtiotal forskare ska låsa in sig på Grand Hotel under fem dagar och när arbetsveckan är slut ska de ha kommit fram till vilka frågeställningar som politiker och forskare måste ta tag i för att människans negativa klimatpåverkan ska bli så liten som möjligt.

Ett fyrtiotal av världens ledande miljö- och klimatfoskare ska låsa in sig på Grand Hotel i fem dagar och diskutera avgörande frågor för framtiden. FOTO: KENNET RUONA

Det handlar om ett arbetsmöte och resultaten ska bland annat publiceras i vetenskapliga artiklar och i en bok med namnet ”The Lund declosure on sustainable future”, säger Torvald Jacobsson vid Internationella miljöinstitutet.

Torvald Jacobsson har gjort förarbete till tv-produktionen ”The Planet” och är den som sett till att arbetsmötet som går under namnet ”The Planet 2050” ska förläggas till Lund.

– Jag fick chansen att föra fram Lund som värdstad när samarbetsorganet för klimatforskning, ESSP*, hade sin jättekonferens i Peking för två år sedan, berättar han.

EN DAG SKA de fyrtio toppforskarna lämna arbetsmötet för att diskutera klimatfrågor med andra forskare, politiker, näringslivsfolk och allmänhet.

Att ett sådant viktigt möte förläggs här får positiva effekter för både forskare och den hållbara utvecklingen i regionen, tror Torvald Jacobsson.

I den utvalda skaran toppforskare ingår endast en lundaforskare, Thomas B Johansson, föreståndare för Internationella miljöinstitutet. Andra kända namn är Johan Rockström och Karl Folke från Stockholm Resilience Centre, Malin Falkemark från Stockholm Water institute, Guy Brasseur, National Centre of Atmospheric Research i USA, Will Steffen rådgivare i klimatfrågor åt den australiensiska regeringen och många fler.

Förutom av Lunds universitet så sponsras The Planet 2050 av Lunds kommun, Region Skåne och Malmö Stad.

ULRIKA OREDSSON

FOTNOT. ESSP – Earth System Science Partnership – är ett samverkansforum på initiativ från olika miljöforskningsprogram inom Council of Science, vetenskapsakademiernas internationella samarbetsorganisation. ESSP håller stora forskarkonferenser vart femte år och det som diskuteras där har stort inflytande över inriktningen inom världens klimatforskning. År 2011 ska ESSP träffas nästa gång och de frågeställningar som väcks i Lund kommer förmodligen att spela en viktig roll för vad som kommer att diskuteras då. ESSP väger tungt när FNs klimatpanel sammanställer sina rapporter.

”Cleantech”, miljövänlig teknik, är en ny bransch i snabb utveckling. Vid Copenmind, en mässa för miljöteknik i Köpenhamn, deltog Lunds universitet med både en monter och med flera talare från Internationella miljöinstitutet.

Mässa om miljövänlig teknik samlade hundra universitet

CLEANTECH. Copenmind på Bella Center utanför Köpenhamn är en ny mässa som vill föra samman universitet och företag. Årets tema ”miljövänlig teknik” hade samlat över 100 universitet från Ghana till Oregon samt ett par tusen representanter för företag och organisationer.

– Jag har hunnit träffa flera personer från banker och riskkapitalbolag. Om någon av dessa kontakter leder till en investering, så har vårt deltagande här varit väl värt mödan, sa Anders Hallgren.

HAN ÄR VD för Lund University Clean Technology AB, ett nytt riskkapitalbolag för miljövänliga tekniska lösningar baserade på lundaforskning. Det nya bolaget ska fokusera på biobränslen och annan förnybar energi samt på förbättrade processer med mindre miljöpåverkan.

En av aktiviteterna vid Copenmind var ”matchmaking”, där företag och forskningsinstitutioner via inlagda sökprofiler skulle kunna hitta varandra. Intresset för detta var dock något mer ljumt än vad arrangörerna hoppats på. Och medan LUs monter hade representanter för LTH, LU Innovation och ESS, så lyste företagsfolket med sin frånvaro åtminstone under LUMs besök.

Men det hade en naturlig förklaring,

Cleantech ny framtidsbranch för Europa

CLEANTECH. – Ny, miljövänlig teknik är idag mer nödvändig än någonsin. Och politikerna i Europa har insett att den inte bara behövs, utan också kan bidra till ekonomisk utveckling. Detta är ju ett område där Europa kan bli konkurrenskraftigt, sa universitetslektor Naoko Tojo från Internationella miljöinstitutet på en konferens vid Copenmind-mässan.

Naoko Tojo redovisade en studie av tre branscher och deras förhållande till innovationer och ny miljövänlig teknik. De tre branscherna var byggnadsindustri, massa-papper och mobiltelefoner.

Det är olika saker som bromsar införandet av ”cleantech” i de olika branscherna. I byggnadsindustrin är antalet aktörer stort, vilket bidrar till att förändringar tar lång tid. Här sitter man också ofta fast i etablerade metoder som man ogärna vill lämna, eftersom det kan innebära ekonomiska risker utan några säkra vinster. I massa- och pappersindustrin handlar det snarare om att sitta fast i utrustning och maskiner som är dyra att byta ut.

VAD SOM ÄR LÄMPLIGT att göra från politiskt håll varierar därför med branschen. Men Naoko Tojo hade ändå två rekommendationer till Nordiska Ministerrådet, som finansierat studien:

– Den ena är att man i samband med statliga forskningsanslag gärna kan kräva att många aktörer är med i ett projekt. Om t.ex. både universitetsfolk och industrifolk är med redan från början blir vägen från ny kunskap till dess tillämpningar mycket kortare.

– Den andra är att inte vara alltför rädd för att sätta upp regler och normer. Det är något som industrin ofta motsätter sig, med argumentet att man kan reglera sig själv. Men erfarenheten visar att miljöåtgärder inte alls kommer av sig själva om de inte är lönsamma för det enskilda företaget. De behöver ofta drivas fram just av normer och krav.

INTERNATIONELLA MILJÖINSTITUTET HAR alltid haft industrin i fokus. Men nu börjar man, enligt Naoko Tojo, diskutera om man kanske också borde ta sig an konsumenterna och konsumtionens miljöaspekter.

– Det finns ju i stora delar av världen en överkonsumtion som bidrar till miljöproblemen. Vi funderar nu på om vi också skulle ta in västvärldens konsumtionsmönster i vår forskning, säger hon.

TEXT & FOTO: INGELA BJÖRCK

menade Helena Ljusberg från LU Innovation.

– Vid mässor för mer etablerade branscher ägnar deltagarna mycket tid åt att gå runt och äta godis och träffa gamla bekanta. Här sitter de på seminarierna i stället. Det visar dels att det är hög klass på föredragen, dels att det finns ett stort behov av kunskap inom detta nya område.

ÄVEN ANDERS HALLGREN såg miljövänlig teknik som ett område som fortfarande är nytt och håller på att finna sin form.

– Branschen är i kraftig uppgång, men har ännu inte nått ett moget stadium. Vissa företag är definitivt på banan, medan andra är mer yrvakna. Men vad gäller riskkapitalets satsningar, så lär "cleantech" ha gått om både biotech och IT i USA, förklarade han.

INGELA BJÖRCK

Naoko Tojo från Internationella miljöinstitutet talade på Copenmind-mässan.

LU tar ett klimatinitiativ

KLIMATFRÅGOR. Det räcker inte med tekniska lösningar för att bromsa klimatförändringarna. Det måste också till nya statliga beslut och nya beteendemönster både i Sverige och utomlands.

Det var talarna vid det seminarium som invigde LUs nya "klimatiniativ" överens om. Och på alla dessa områden kan LUs forskning komma till nytta.

– Tekniskt och ekonomiskt går det kanske att bromsa klimatförändringarna så att temperaturen inte ökar mer än två grader. Men då måste alla de möjligheter som finns tas tillvara och genomföras, underströk Thomas B Johansson från Internationella miljöinstitutet.

Han pekade bl.a. på möjligheten att bygga energisnåla hus. Tekniken för sådana hus fanns i Sverige redan på 1980-talet, men byggsektorn missade chansen att satsa på dem på allvar. Ett exempel från tredje världen är bränslesnåla spisar och spisar som använder förnybar energi – de finns redan, men har aldrig blivit spridda i stor skala.

– I stället ägnar kvinnor och barn timmar åt att samla vedpinnar, och lagar mat inomhus omgivna av rök. En insats här skulle gynna klimatet och kvinnornas situation på samma gång, menade Thomas B Johansson.

I LUS KLIMATINIATIV har ett 80-tal forskningsledare förts samman inom 11 teman som omfattar allt från atmosfäriska processer till biologisk mångfald, förändringar i havsmiljön, nya teknologier, transportsystem, policyfrågor, entreprenörskap m.m.

Hushållens beteenden kommer in under rubriken "hållbar energiförsörjning". Och här finns mycket att göra, menade Thomas B Johansson. Bilismen kanske kan överleva genom elbilar drivna av förnybar el, men köttätande och Thailandsflyg går inte att förena med hållbarhet. Här krävs ändrade konsumtionsmönster.

– Dessutom bör vi vara medvetna om att en stor del av Kinas miljöpåverkande industriproduktion orsakas av vår iver att köpa billiga varor, påpekade han.

Statsvetaren Karin Bäckstrand diskuterade Kyotoprocessens möjlighet att fortsätta efter 2012. Kyotoprotokollet har många svagheter: otillräckliga mål, brist på sanktioner mot stater som bryter sina löften, och att stora utsläppare som USA, Kina och Indien inte alls är med. Å andra sidan kan man se att flera i-länder som skrivit under protokollet verkligen har minskat sina utsläpp, i Tysklands och Storbritanniens fall ganska kraftigt.

KARIN BÄCKSTRANDS GISSNING är att det blir ett nytt Kyotoavtal, men ett urvattnat sådant, om det ska lyckas samla nästan 200 stater med olika ekonomisk nivå och skilda politiska system.

– Därför kan man inte bara sätta sin tillit till "Kyoto II", utan måste också hoppas på andra aktörer som företag, städer, delstater och organisationer, menade hon.

Och alla insatser behövs, för enligt Markku Rummukainen – ny professor i naturgeografi och ekosystemanalys – har utvecklingen sedan 1990 överträffat alla utsläppsprognoser. Utsläppen av växthusgaser stiger och stiger utan att visa tecken på att bromsas.

– Man vet nu mer än tidigare om jordens gångna klimat, så långt bakåt som för 600.000 år sedan. Det har funnits stora variationer, men den snabba temperaturuppgång vi nu ser har ingen motsvarighet, sa han.

LUS KLIMATINITIATIV har som mål både att få igång ny tvärvetenskaplig forskning och att föra ut universitetets kunskaper på området. Under hösten och vintern ordnas flera internationella workshops om bl.a. mer klimatvänliga mattransporter och hur människor ska orka arbeta utomhus i en varmare värld. Se www.lu.se/klimatinitiativet.

INGELA BJÖRCK

BETYGEN ÄR SATTA...

Det var en imponerande samling stämplar med "excellent" och även "outstanding" som strösslades över Lunds universitets samlade forskning i mitten av september. Då presenterades den internationella utvärderingen RQ08 av utredningens ordförande professor Geoffrey Boulton från Edinburgh.

– Men hur imponerad jag än är så skulle jag inte, om jag nu vore en klyftig professor från Peking eller Moskva, överväga att komma till Lund. Här vet jag ju inte om och hur länge jag kan få betalt för mitt jobb.

Med det satte Geoffrey Boulton fingret på inte bara Lunds utan hela Sveriges ömma akilleshäl när det gäller utvecklingen av svensk forskning – forskningsfinansieringen – eller snarare bristen på den. Enligt honom och hans bedömarkollegor är det helt avgörande för Lunds framtida världsrykte att man både rekryterar och behåller duktiga internationella forskare.

– Sverige är ett litet land och ni måste fiska i de internationella poolerna i större utsträckning än ni gör, sa han – och som en ytterligare förstärkning föreslog han att hela Lunds universitet skulle bli engelsktalande…

Geoffrey Boulton berömde Lunds universitet för mångfalden och betecknade den som en unik kapacitet. Men samtidigt är det viktigt att profilera – sa han – inom mångfalden…

UNIVERSITETETS HEMSIDOR fick dock inget beröm. Tvärtom – endast CIRCLEs hemsida fick godkänt. Genomgående för utvärderingsprocessen har varit att det på många håll varit svårt att få fram underlag och hitta rätt bland fakta och andra uppgifter, vilket det inte borde vara på ett universitet av Lunds klass.

– Forskningens villkor har förändrats – nu handlar det inte längre bara om att prestera goda resultat utan även att kunna visa upp dem. Därför är utvärderingar av detta slag liksom rankinglistor och kvalitetssäkringar nödvändiga, menade Geoffrey Boulton. Men det var ändå med viss ödmjukhet han överlämnade sina resultat.

– Nu har vi gett er vår syn på er. Nu är det upp till er att bedöma om vi har rätt – och i så fall hur ni ska gå vidare.

Mottagarna av rapporten som representerades av rektor Göran Bexell, professor Bengt Söderström (som varit projektledare för hela processen) och vicerektor Björn Wittenmark var tacksamma och glada. Göran Bexell var överraskad över den mängd excellenta forskningsgrupper som rapporten visar upp, men rätt väl medveten om de världsledande grupperna. Han är också väl bekant med problematiken kring internationell rekrytering av toppforskare. Finansieringen är dock inte alltid det enda problemet.

– Det handlar mycket om kultur och attitydförändring också. Om vi i alla läger går ut och rekryterar internationellt så missar kanske många av institutionernas egna duktiga doktorander och post-docar möjligheten. Men vi bör ändå rekrytera externt mycket mer än vi gör nu.

Som en omedelbar åtgärd tror Göran Bexell på att utveckla systemet med gästlärare och gästprofessorer som kan tjänstgöra vissa perioder vid LU och på det viset känna sig för och samtidigt direkt tillföra ny stimulans.

"Forskningens villkor har förändrats – nu handlar det inte längre bara om att prestera goda resultat utan även att kunna visa upp dem."

– Men det är klart att vi inom vissa profilområden behöver komma åt de riktiga stjärnorna och det jobbar vi också med exempelvis inom nano- och stamcellsforskningen.

NÄR DET SEDAN GÄLLER själva resultatet av utvärderingen fanns det ju även en del forskning som de internationella bedömarpanelerna inom RQ08 inte var imponerade av. Och omdömen som "poor" och "insufficient" hör inte hemma på forskning från Lunds universitet.

– Nej absolut inte. Antingen får vi lägga ner den forskningen eller om vi bedömer att den måste finnas – för den forskningsbaserade utbildningens skull – så måste vi satsa på den och förbättra den, säger Göran Bexell.

Nu handlar det om 100 miljoner kronor i fakultetsmedel som ska fördelas till forskningen, plus tio miljoner till förstärkning av utbildnings- och jämställdhetsinsatser. Av de 100 miljonerna går 20 miljoner till den forskning som bedömts som "outstanding". 40 miljoner går till fakultetsområdena att fördelas efter deras behovsanalyser baserade på RQ08, en bibliometri som universitetet i Leiden hjälpt till med samt forskningsmålen i den strategiska planen. De återstående 40 miljonerna ska universitetsledningen fördela till ytterligare strategiska satsningar.

OMRÅDESDEKANERNA har nu fått i uppdrag att komma in med önskemål om förstärkningar av sina forskningsområden. Här måste också hänsyn tas till egna värderingar av forskningen.

– RQ08-rapporten kan inte ses som helt fullkomlig, säger Göran Bexell som tagit emot en del kritik från grupper som inte anser sig ha blivit rätt eller överhuvudtaget utvärderade.

– Jag har hela tiden sagt att vi ska ha en självständig hållning till rapporten. Tillsammans med bibliometrin, vår egen bedömning och strategin får vi ett värdefullt underlag för beslut.

TEXT: MARIA LINDH
ILL: PETTER LÖNEGÅRD

Betygsskala

De internationella bedömarpanelerna ombads att sätta betyg på forskningen vid LU enligt följande skala:

OUTSTANDING. Outstanding research, in a national and in an international perspective. Great international interest with a wide impact, normally including publications in leading journals and/or monographs published by leading international publishing houses. The research has world leading qualities.

EXCELLENT. Research of excellent quality. Normally published so as to have great impact, also internationally. Without doubt, the research has a leading position in its field in Sweden.

VERY GOOD. Research of very high quality. The research has such high quality that it attracts wide national and international attention.

GOOD. Good research attracting mainly national attention but possessing international potential; extraordinarily high relevance may motivate good research.

INSUFFICIENT. The research is insufficient and reports have not gained wide circulation or do not receive national and international attention. Research activities should be revised.

POOR. The research is quite inadequate and lacks development potential. Research activities should be discontinued.

Hur gick det då?

Kronjuvelen på Lunds universitet stavas fysiken. Inom den finns ett tiotal grupper som beskrivs som världsledande – tillhörande såväl den tekniska som naturvetenskapliga fakulteten. Kemin glittrar också lite här och var liksom medicinen och resten av tekniken. Inom humaniora sticker filosofin ut och ekonomisk historia utmärker sig inom beteendevetenskaperna.

Några vinnare inom…

… TEKNIK

- atomfysik
- förbränningsfysik
- acceleratorfysik
- reglerteknik
- ergonomi och aerosolteknologi

… NATURVETENSKAP

- nanovetenskap
- synkrotronljus
- kemi: teoretisk, yt- och kolloidkemi
- zooekologi: djurmigration
- biologi: ögats morfologi och evolution

… MEDICIN

- stamcellscentrum
- neurodegenerativa sjukdomar
- mikrobiologi
- diabetes
- ortopedi
- endokrinologi

… HUMANIORA/SAMHÄLLSVETENSKAP/EKONOMI/KONSTÄRLIGA

- filosofi
- historia
- ekonomisk historia
- musikpedagogik

EN TVÄRVETENSKAPLIG VINNARE

- CIRCLE – (Center for Innovation, Research and Competence in the Learning Economy)

Hela RQ08-rapporten hittas på www.lu.se/forskning/utvaerdering-av-forskning---rq08

JURIDISKA FAKULTETEN

Hyfsat betyg trots brist på personal och resurser

”För liten fakultet, för få professorer och alarmerande få doktorander”. Trots detta glimmar det till lite här och där och det genomsnittliga betyget för Juridiska fakulteten blir ”very good”.

– Det får vi känna oss nöjda med, säger dekanus Per-Ole Träskman. Men vi måste få mer resurser!

RQ08-rapporten ger stöd för det faktum som man under många år själv hävdat är fakultetens stora problem – en kraftig personalbrist.

– Forskningen förutsätter team – och man kan inte bilda team på bara en person, säger Per-Ole Träskman.

Inom vissa ämnen finns det inte ens en professor – vakanserna är många och fler riskerar de att bli. Pensionsavgångar väntar. Att de ekonomiska ramarna är så strama beror på ett mångårigt förlopp med låg budget som inte ökat eftersom anslagsökningen vanligen bara beviljas i proportion till tidigare års budget.

– Och det blir så lite att det knappt räcker till att återbesätta tjänster och ännu mindre till någon expansion, förklarar dekanus.

Det går inte heller att lägga ner vissa delar av fakulteten och satsa på andra eftersom man ger en yrkesutbildning och måste kunna erbjuda alla ämnen som ingår i juristprogrammet.

Men det finns framtidshopp om att i alla fall kunna bli lite större och kraftfullare. Bedömarna i rapporten rekommenderar det som man själv försökt få till stånd flera gånger – bland annat att ämnet rättssociologi övergår från den samhällsvetenskapliga till den juridiska fakulteten.

– Och i det sammanhanget är det också viktigt att utreda vad en sammanslagning med handelsrätt som nu finns under Ekonomihögskolan skulle kunna innebära, säger Per-Ole Träskman.

Till ljusglimtarna i rapporten hör forskningen i civilrätt II (den sociala inriktningen) som fick ”excellent”, mycket tack vare ett tidigare tvärvetenskapligt projekt som Ann Nümhauser-Henning och Anna Christensen ledde. Likaså är man glad över omdömet på den internationella rätten som fick ett rågat ”very good”.

– Det är en medveten satsning från vår sida och den visar sig ha varit framgångsrik.

Lite bekymrad är Per-Ole Träskman över att rättshistoria bara fick ”good”. Efter professor Kjell-Åke Modéers pensionering har hans tjänst varit vakant, men nu är den i alla fall tillsatt med en välrenommerad lektor, berättar dekanus.

MARIA LINDH

MUSIKHÖGSKOLAN

Den musikpedagogiska forskningen anses världsledande

Forskningen inom musikpedagogik anses vara världsledande inom sin forskningsinriktning.

– Det är roligt att få besannat det som vi själva har ansett, säger Håkan Lundström, rektor vid den konstnärliga fakulteten.

Av den konstnärliga forskningen är det endast ämnet musikpedagogik som utvärderats i RQ08. Forskningen i konst och teater är alltför ny och liten för att det ska vara någon vits med en närmare granskning.

Utvärderarna framhåller bland annat att forskningen inom musikpedagogik når en internationell publik.

– Att vi är bra på att nå ut internationellt kan ju ha att göra med att vi är ett nytt ämne. Internationalisering var kanske inget som efterfrågades förr i tiden, men idag är det en nödvändighet, särskilt inom ett ganska litet ämne som musikpedagogik, säger Håkan Lundström.

Att det är ett nytt forskningsämne har också andra konsekvenser. Bland annat har lärarna inget eller lite utrymme för forskning i tjänsten. Undervisningen kommer även i fortsättningen att väga tyngst i Musikhögskolans verksamhet, men forskningen är viktig.

– Om vi inte utvecklar ny kunskap kommer vi inom 15 år att vara en ointressant och gammaldags institution, säger Håkan Lundström.

ULRIKA OREDSSON

EKONOMIHÖGSKOLAN

Blandade omdömen med ekonomisk historia i topp

Allan Malm, rektor för Ekonomihögskolan, är nöjd. Inom hans område finns många excellenta forskningsgrupper, en och annan världsledande – men också väldigt många mittemellan, dvs. ”very good” och ”good”.

– Ju större enheten är som blir bedömd – desto närmare mitten får man räkna med att den kommer, säger han.

Ekonomihögskolan är van vid att utvärderas sedan man 2006 för andra gången belönades med den internationella kvalitetsstämpeln EQUIS.

– Den utvärderingen är mer detaljerad och omfattar både forskning och utbildning. Men vi är i stort sett nöjda med RQ08 också, säger Allan Malm.

Absolut bäst betyg fick ekonomisk historia (se separat kommentar). Den forskningen anses världsledande och den största i sitt slag. Nationalekonomi bedömdes övervägande som excellent och inom företagsekonomi finns ett par excellenta forskargrupper, men det övervägande omdömet är ”very good”. Handelsrätt fick excellent under rubriken research/teaching, och statistik fick mestadels ”very good” och ”good”.

För informatik (som håller i det systemvetenskapliga programmet) gick det inte så bra. Här blev det genomsnittliga omdömet otillräckligt –”insufficient”. Allan Malm menar att bedömningen blev onödigt svag eftersom panelen inte fick ta del av institutionens hela forskningsproduktion. Men arbete pågår med att förstärka såväl utbildningen som forskningen på Institutionen för informatik.

– Vi har gjort om utbildningsprogrammet, förstärkt ledningen och rekryterar nu aktivt duktiga yngre forskare. Vi arbetar också med att utveckla samarbete med näringslivet – något som ligger bra till för institutionens nya prefekt, Elizabeth Hägg, som vi rekryterat från näringslivet, säger Allan Malm.

Ett ”good/insufficient” fanns även som omdöme på Forskningspolitiska institutets, FPI, forskning. Lite överraskande?

– Ja – det var nog det som förvånade mig mest, säger Allan Malm.

RÖSTER

▶ Susanne Åkesson, professor i zooekologi –”outstanding”

– Fantastiskt roligt! Få forskargrupper i världen har vår ämnesbredd vad gäller djurs flyttning. Vi brinner för det vi gör och tycker att jobbet är jättespännande och stimulerande. Den fria forskningen är viktig. Vi har haft friheten att få formulera frågeställningar som är intressanta att undersöka. Dessutom ivrar vi för att utnyttja ny teknik, och vi värdesätter nära samarbete med tekniker, fysiker, genetiker, vilket i flera fall resulterat i intressanta forskningsresultat. Vi är dessutom inte rädda för hårt arbete, det kommer kanske från vanan att vara ute i fält då man ju ofta får leva under tuffa omständigheter.

▶ Mats Benner, föreståndare Forskningspolitiska institutet – ”good/insufficient”

– Om man inte publicerar sig internationellt så räknas man inte. Det är en lärdom vi tar till oss nu och får jobba med inför nästa utvärdering. Och det vi är bra på – vi ser oss som en bred och tvärvetenskaplig experimentverkstad – det syns inte. Men den delen vill vi absolut inte ge avkall på – så vi får försöka leva två liv.

Enligt Mats Benner som är föreståndare på FPI beror det på att det man är duktig på inte riktigt synts i det internationella publikationsflödet och det ska man ändra på (se separat kommentar). Mats Benner är också engagerad i det tvärvetenskapliga innovationscentrumet CIRCLE som utmärkte sig på andra hållet – genom ”excellent” på samtliga bedömarpunkter.

Allan Malm menar att utvärderarna framförallt har bekräftat att Ekonomihögskolan har en bred bas av forskning med hög kvalitet, men också gett intressanta synpunkter på hur samarbete och kopplingar mellan forskning och undervisning kan förbättras.

– Jag tror att den största utmaningen för ett universitet är att uppnå ”balanserad excellens”, det vill säga starka forskare som också är duktiga lärare och stolta över vad de kan åstadkomma tillsammans med sina studenter.

Allan Malm pekar på den goda cirkel av spännande forskningsbaserad undervisning som attraherar duktiga studenter och höjer kvaliteten på rekryteringen till forskarutbildningen.

– Därför bör man inte utvärdera forskning för sig och undervisning för sig, tycker han.

MARIA LINDH

SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN

Parapsykologiprofessur var rätt...

Guldkornen var flera på Samhällsvetenskapliga fakulteten. Men frågan är om inte excellent-stämpeln på klinisk psykologi var det som gladde dekanus Sune Sunesson allra mest.

– Det visar att vi gjorde rätt som vågade satsa på donationsprofessuren i parapsykologi och Etzel Cardena. Tänk så mycket spott och spe vi har fått utstå för det…

Socialantropologi värderas också som excellent vilket troligen blir avgörande för att fakulteten beslutar att återbesätta professuren efter Jonathan Friedman. Rättssociologi är ett annat guldkorn liksom Sune Sunessons egen hemvist – Socialhögskolan.

– Det är mycket i rapporten som är välskrivet, genomtänkt och välformulerat, bland annat det om Socialhögskolan. Men det finns också avsnitt som inte är det. Rapporten är ganska ojämn, säger han.

Men de kritiska raderna om forskningen i pedagogik hör inte de till de mindre genomtänkta eller välskrivna, tycker dekanus.

– Nej, och vi är väl medvetna om de problemen och håller på med en intern utredning för att komma till rätta med dem.

Fler problem inom fakulteten bekräftas som exempelvis för få kvinnliga professorer och för få forskarstuderande. Sune Sunesson menar att det är viktigt att se till att medel till forskarutbildningen verkligen används rätt.

– På vissa små enheter med dålig ekonomi kan det vara svårt med planeringen för doktorander, säger han. Där måste vi hjälpa till och stötta bättre.

Intressant för framtiden var resultatet för Service Management i Helsingborg som från och med årsskiftet går in i den samhällsvetenskapliga fakulteten. Den unga forskningen där som främst berör turism och resor bedömdes som excellent av en, enligt Sune Sunesson, mycket känd och skicklig engelsk sociolog.

– Här måste verkligen universitetsledningen ta sitt ansvar och stötta den forskningen.

Sammanfattningsvis tycker Sune Sunesson att RQ08 inneburit en sammansvetsning av personalen vid fakulteten.

– Vi har haft massor av samtal och sett på vår verksamhet i förhållande till omvärlden och det har varit bra.

MARIA LINDH

Peter Gärdenfors, professor i kognitionsvetenskap och prefekt för Filosofiska institutionen – ”outstanding”

– Vi har satsat hårt på internationella publikationer, vi har satt ribban högt och det har gett utdelning. Vi jobbar överhuvudtaget mycket på internationalisering som är absolut nödvändigt för ett ämne som filosofi. Men nu kommer den viktigaste fasen – vad man gör med resultaten. Det ser inte bra ut med rekryteringen av nya tjänster inom vårt ämne och generellt för Humfak gäller att det är för få doktorand- och forskningsassistenttjänster.

Lars Montelius, professor och prefekt vid Fysiska institutionen – ”outstanding”

– Det känns väldigt kul och hedrande! Och det är härligt att få höra att vi inte bara befinner oss i forskningsfronten utan att vi i flera fall definierar forskningsfronten. För våra studenters del är det säkert också jättekul att få möta lärare som är världsledande forskare! Varför har vi lyckats så bra? Vi har varit lyhörda för utvecklingen, vi har ett fantastiskt medarbetarskap där alla känner sig delaktiga, vi har dynamik i forskargrupperna, och dessutom så finns här karismatiska och härliga visionärer.

OMRÅDET FÖR HUMANIORA OCH TEOLOGI

Mycket excellent och inget underkänt

Inom område HT har man många anledningar att känna sig nöjd: filosofernas forskning är i världsklass, flera forskningsområden är excellenta och inget ämne hamnade under ribban.

Däremot är såväl humanister som teologer dåliga på att publicera sig internationellt enligt utvärderarna.

– Inget av detta kom som en överraskning. Vi gjorde ju en utvärdering av vår forskning 2004, fast det är tillfredsställande att ännu en gång få det bekräftat, säger HT-områdets dekanus Jan Svensson. Det underlättar när vi ska fatta beslut och planera.

Förutom filosofernas placering i facket världsklass, så klassificerades ämnena historia, humanekologi, semiotik, filmvetenskap, utländsk litteratur, områdesstudier, kyrkohistoria, bibelexegetik och religionshistoria som excellenta. Även lingvistik, nordiska språk och forskningen i språkinlärning fick mycket goda omdömen.

– Det finns en acceptabel nivå överallt, men visst fick vi en hel del påpekanden på saker som måste förbättras, framförallt vad gällde planering inför framtiden och internationalisering, säger Jan Svensson.

Exempelvis höjdes ett varnande finger för att filosoferna kan få svårt att behålla sin ledande ställning om man inte tar in nya forskare. Många i den befintliga personalen kommer att gå i pension inom några år.

Fler internationella publikationer var något som utvärderarna ville ha av så gott som alla HTs ämnen.

– Det är också något som diskuterats länge bland humanister. Även om mycket forskning måste göras på svenska så bör vi bli bättre på att fundera över om inte vissa delar av den lämpar sig för publicering i internationella vetenskapliga tidskrifter. Eller så får vi jobba för att öka statusen på de tidskrifter som vi tycker att det är naturligt att publicera oss i, säger Jan Svensson.

Han är också nöjd med att SOL-centrum ansågs vara en lovvärd satsning, även om centret beskrevs som ett halvvuxet barn som fortfarande behöver mycket tillsyn.

Också den planerade satsningen i Hyphoff-kvarteret där en del av de historisk-filosofiska ämnena ska flytta samman, ansågs lovande.

Var det något som var felaktigt i panelernas bedömning?

– Möjligen var bedömningen av arkeologi lite njugg. Ämnet fick ”very good” men kunde också ha fått ”excellent” tycker jag, säger Jan Svensson.

Hur man ska använda sig av resultaten i utvärderingen vill han dock inte uttala sig om förrän det diskuterats i HT-områdets forskningsnämnd den 6 oktober.

ULRIKA OREDSSON

RÖSTER

▶ Charles Edquist, professor CIRCLE – ”excellent”

– Det känns fantastiskt med tanke på att CIRCLE bara funnits i fyra år. Vi har satsat på internationell rekrytering. Hälften av oss 30 medarbetare är icke-svenskar. Och visst har det varit lite svårt för en del med den kulturella och sociala anpassningen, men eftersom det är så många som kommer utifrån har de funnit sig hos varandra.

▶ Anders Rantzer, professor, Institutionen för reglerteknik – ”outstanding”

– Det omdömet blev vi såklart väldigt glada för. Vi har ju också nyss fått ett Linnébidrag så vi visste att folk hade höga tankar om oss. Anledningen till att vi är framgångsrika beror nog mycket på rekryteringen. Vi tror på att göra forskningen synlig för studenterna så att de blir intresserade av forskarutbildningen. Visst är det viktigt med den internationella rekryteringen, men det är också viktigt att ha en bra bas – en god ”hemmamarknad”.

▶ Bosse Bergstedt, prefekt Pedagogiska institutionen – ”good/insufficient”

– Bedömarpanelen har inte tagit hänsyn till den nordiska traditionen inom den pedago-

Många guldägg, men flera ämnen missades

– LTH kom på det hela taget ut väldigt bra i utvärderingen RQ08 och har många guldägg. Det märker jag också på så många andra sätt. Det är en stor förmån att vara rektor på ett sådant ställe, säger Anders Axelsson.

Men egentligen är LTHs rektor inte överraskad vare sig av de starka eller svaga forskningsmiljöer som pekas ut, men däremot lite besvärad över utvärderingens brister. Vissa paneler har inte haft en sammansättning som gjort det möjligt att utvärdera alla institutioner, resultatet är ”hål”: Livsmedelteknik, kemiteknik, matematikämnena är några av LTH-ämnena som drabbats av detta. Andra har blivit felbehandlade, anser Anders Axelsson

– När man inte lyckas utvärdera alla enheter saknar utvärderingen legitimitet och kan inte direkt ligga till grund för utdelning av ekonomiska medel. Vi måste komplettera med prefekternas kommentarer i sådana fall. Göra en analys av processen och få feedback om vad som är rätt och fel. Då kan vi också göra utvärderingen bättre om sex år, säger Anders Axelsson.

Prorektor Ulla Holst håller med om bristerna. Hon saknar också grundutbildningsaspekter i utvärderingen. Men hon menar att självvärderingen som institutionerna gjort är ovärderlig för ledningen som hjälp att bedöma svaga och starka miljöer, bl.a. vid anställning av nya professorer efter de många pensionsavgångar som väntar.

– Grupper som pekas ut som svaga kan man antingen lägga ner eller stärka. Vi kan däremot inte låta dem vara, menar Anders Axelsson. De som är viktiga för grundutbildningen måste utvecklas.

Han säger att utvärderaren Geoffrey Boulton bekräftar hans åsikt om vikten av synlighet.

– LU är jättebra, men världen vet inte om det. Det beror bland annat på att vår webb inte håller måttet internationellt.

Han uppskattar också att Boulton påpekar svårigheten att rekrytera världsledande forskare när dessa i Sverige inte ens garanteras finansiering av sin egen lön.

– Jag instämmer i att en strategi för ett stort universitet bör utformas med en lagom blandning mellan top-down och bottom-up-perspektiven, säger Anders Axelsson.

Universitetsledningen ska nu fördela 20 miljoner kronor direkt till de grupper

som bedömts som ”outstanding”. Fakulteterna får dela på 40 miljoner till egen fördelning och där är RQ08 en av de viktiga faktorerna tillsammans med strategiska överväganden och den bibliometriska kartläggningen.

MATS NYGREN

giska forskningen och därför känns inte omdömet helt rättvist. Men visst har vi problem – särskilt eftersom vi är den enda pedagogiska institutionen i Sverige som inte är anknuten till en lärarutbildning. Detta försvårar kopplingen mellan teori och praktik och det går tyvärr ut över forskningen.

▶ Karl-Göran Thorngren, professor i ortopedi – ”outstanding”

– Vi är en av Sveriges största ortopediska avdelningar och har också en stor vetenskaplig produktion kring bland annat frakturer hos äldre, artros, frakturläkning och rörelseorganens tumörer. Genom de olika nätverk vi deltar i vet vi att vi ligger bra till internationellt sett, men detta var ändå en väldigt glädjande utmärkelse.

▶ Lennart Schön, professor i ekonomisk historia – ”excellent/outstanding”

– Vi är glada men inte förvånande Vi har under många år – ända från 80-talet – byggt upp flera stora forskningsinriktningar. Och vi har i hård konkurrens lyckats få externa forskningsanslag och publicerat oss mycket internationellt. Vi har också fått fram en ny framgångsrik yngre generation forskare på institutionen.

MEDICINSKA FAKULTETEN

Vissa enheter känner sig felbedömda

– För Medicinska fakultetens del innehåller RQ08 inga större nyheter. De brister som pekas ut är sådana som vi redan gör allt vi kan för att åtgärda, som att försöka få fler kvinnliga professorer och fler tjänster till yngre forskare, säger fakultetens dekanus Bo Ahrén.

De styrkeområden som lyfts fram är heller inga nyheter, menar han, och ger som exempel områdena diabetesforskning, stamceller och neurovetenskap som lovordas i rapporten. Om den senare heter det bl.a. att ”neurovetenskapen i sin helhet måste få starkt stöd av Lunds universitet, både i form av nya tjänster och anslag”. Ortopedi, genterapi, mikrobiologi/immunologi/glykobiologi i Lund samt kirurgi och delar av området medicin i Malmö klassas också som ”outstanding”.

Bo Ahrén är också glad över att vårdvetenskapen blivit så positivt omnämnd. Enligt rapporten finns här flera områden med mycket stora möjligheter för framtiden. Detta ses som en stark bedrift med tanke på att vårdvetenskap är ett ganska ungt forskningsämne, vars ansvariga dessutom samtidigt lyckats bygga upp en högklassig utbildning.

Det finns också en rad områden vid fakulteten som klassats som ”insufficient” eller till och med ”poor”.

– I flera fall delar jag inte den uppfattningen. Men även om så vore, så kan vi inte lägga ner ämnen som ingår i exempelvis läkarutbildningen, utan måste istället försöka stärka dem. Det är delvis redan igång, säger Bo Ahrén och pekar

NATURVETENSKAPLIGA FAKULTETEN

All anledning att vara stolta

– Vi har all anledning att vara stolta över Naturvetenskapliga fakulteten. Vår forskning har ju i många fall fått högsta betyg i RQ08, säger fakultetens dekanus Torbjörn von Schantz.

– Det är värdefullt att få veta hur en panel av icke-svenska experter ser på oss. Och naturligtvis är sista ordet därmed inte sagt. Vår fakultet har ju t.ex. en egen Science Advisory Board och dess slutsatser är inte alltid desamma som i RQ08. I och för sig bjuder sådana här utvärderingar sällan på några större överraskningar, men de hjälper oss att fatta avgörande beslut. Ledningen har vanligen en god bild av vad som är starka och mindre starka forskargrupper. Men utvärderingarna kan ge ökad tyngd och legitimitet åt saker som måste göras. När en grupp t.ex. får vitsordet insufficient har man då mer på fötterna om man föreslår extra stödåtgärder eller nedläggning. Det är ju detta vi brukar ha så svårt för. I stället för att gå direkt på problemet tillämpar vi osthyvelprincipen vilket gör att alla blir lidande.

– Men man ska också har klart för sig att dessa omdömen kan drabba orättvist. Den forskargrupp som får ett lågt betyg har kanske inte lämnat in material som ger en korrekt bild av dess forskning.

Torbjörn von Schantz tycker att bland det värdefullaste med RQ08 är några av dess mer generella slutsatser. Utvärderarna sätter fingret på viktiga forskningspolitiska dilemman om exempelvis befordringsreformen som lett till att fler stannar kvar på den institution där de fått sin utbildning. Man får inte den omsättning av personal – nationellt och internationellt – som stimulerar forskningen. Det här är ett problem som måste lösas på nationell nivå.

– Ett annat problem som påtalas är när våra tjänster inte är finansierade fullt ut. Detta har som konsekvens att den som lyckats få ett rejält forskningsanslag kan ”köpa sig fri” från undervisning på grundutbildningsnivå. I gengäld får

på att en ny professor i barn- och ungdomspsykiatri – ett av de områden som fått sämsta betyget – kommer till universitetet i oktober.

Andra områden kan komma att läggas ner, om det befinns nödvändigt. Men först ska fakulteten gå igenom rapporten noga och se om man delar utvärderarnas slutsatser. Dessa har nämligen redan kritiserats från flera håll. Avdelningen för logopedi har t.ex. hittat flera grava faktafel i sin del av texten, och Avdelningen för klinisk genetik, med internationellt framgångsrik forskning, har inte ens blivit nämnd.

Bo Ahrén betonar därför att fakulteten inte kommer att okritiskt ta åt sig alla RQ08-rapportens omdömen, utan i sin tur utsätta dem för en utvärdering.

– Det är allvarligt om vissa enheter känner sig felbedömda. Men detta är ju första gången en rapport av det här slaget tas fram vid LU. Vi kan dra nytta av erfarenheterna från processen till nästa gång, säger han.

INGELA BJÖRCK

unga oetablerade forskare en oskäligt tung undervisningsbörda. Idealet är ju att vår personal både ägnar sig åt undervisning och forskning.

Torbjörn von Schantz tycker att det är mycket bra att RQ08 belyser ledarskapsfrågorna. Prefekterna bär en stor administrativ arbetsbörda av rutinkaraktär; det blir ingen tid över för analys och strategiska åtgärder. Prefekten måste avlastas. Men rekommendationerna i rapporten är inte alltid så enkla att följa, menar dekanus.

– Vissa av de åtgärder som RQ08 föreslår faller på att vi helt enkelt inte har de resurser som krävs. Man tycker att Lunds universitet skulle efterskänka den skuld på 70 miljoner kronor som Kemicentrum dras med. Det är lätt att säga, men varifrån ska pengarna tas? Någon måste betala.

GÖRAN FRANKEL

International Office

Möt Mikael Eriksson, en stor vän av okonventionella lösningar, chefskonstruktör vid Max-lab och professor i acceleratorfysik, en kronjuvel vid Lunds universitet enligt RQ08.

EN GAMBLER
i acceleratorvärlden

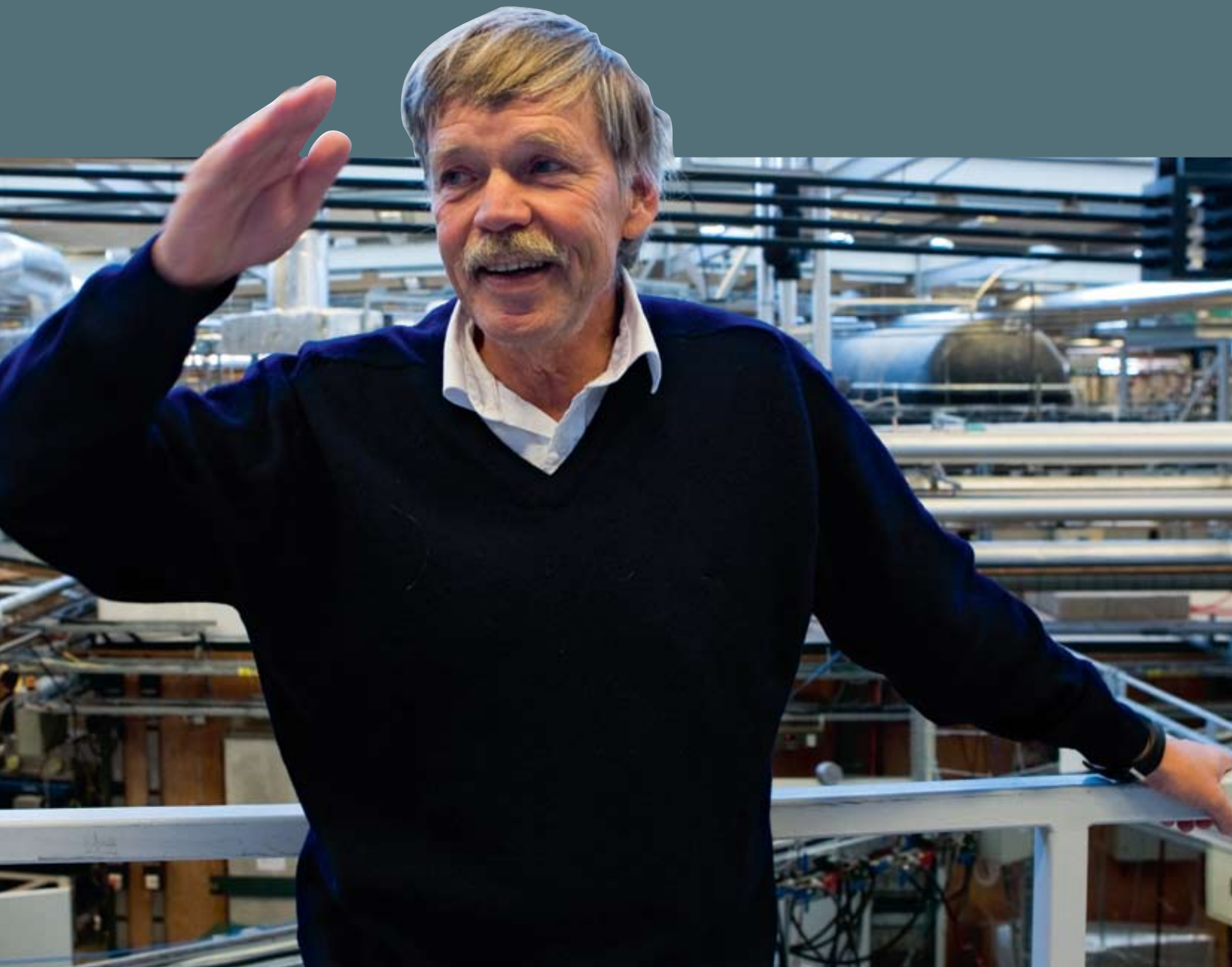

Mikael Eriksson tuggar inte på någon cigarrstump, kisar inte i spelkorten och gungar inte frivolt på stolen. Han ser ut som en förtroendeingivande helylle-svenne.

Men han är en gambler.

Mikael Eriksson har varit med från den dag tanken på synkrotronljuslaboratoriet Max-lab föddes och varit dess chefskonstruktör. Han har byggt acceleratorer med lagringsringarna MAX I, MAX II och MAX III och om fem eller sex år kommer han förhoppningsvis att få vara med om att inviga sin allra största skapelse MAX IV. Det är en ring med 517 meters omkrets vilket kräver en helt ny byggnad samt en 300 meter lång accelerator – ett projekt som kommer att kosta cirka en och en halv miljard kronor. Det har väckt stor internationell uppmärksamhet för att den kommer att producera så fotontäta och fina strålar av synkrontronljus att man nu är mycket nära gränsen för vad som är teoretiskt möjligt.

Den här vakuumkammaren skulle ha suttit i MAX I. Men precis innan den skulle monteras in upptäckte Mikael Eriksson att utformingen inte stämde. Hade felet inte upptäckts hade Max-lab inte fungerat och hade sannolikt inte funnits idag!

MIKAEL ERIKSSON FÖDDES i Norrköping. Föräldrarna var humanister och det pratades mycket om antikens underbara värld vid middagsbordet. Den unge Mikael kände att han måste profilera sig. Han hade en morbror som var fysikprofessor och hette Hannes Alfvén.

– Han var en viktig inspirationskälla. När jag var tio eller elva år ville han att jag skulle bygga en radio och lovade att finansiera projektet. Transistorerna höll på att slå igenom, och Hannes ville att jag skulle bygga en transistorradio. Jag invände att elektronrör fortfarande var billigare än transistorer. Men nej – Hannes lät sig inte rubbas. Det skulle vara det nyaste av det nya. Och efter att arbetat mig igenom flera delar av "Radiobyggboken" byggde jag också radion.

DET LÅTER SOM EN OUVERTYR till vad som komma skulle. Den unge radiobyggaren tänker ekonomiskt och vill hitta billiga lösningar. Detta är en av sakerna som den mogne acceleratorbyggaren har blivit berömd för: maskiner som kostar mindre men presterar desto mer.

1970 fick morbror Hannes Nobelpriset i fysik. Vid det laget var Mikael Eriksson doktorand på Fysikum och tillhörde Bengt Forkmans forskargrupp.

– Vi hade en egen synkrotron som hette LUSY. Den ansågs otidsenlig när acceleratorerna på CERN började byggas. Den las ner, och det var då vi hördes talas om något helt nytt: acceleratoranläggningar som producerade synkrotronljus. Så vi började bygga en sådan i M-husets maskinhall. Det betydde också att jag fick ändra inriktning på min doktorsavhandling mot acceleratorfysik, berättar han och fortsätter:

– Bengt Forkman är en envis man. Vi fick nej gång på gång när vi sökte anslag, men till slut blev folk så trötta på oss att vi fick pengarna. Det fanns egentligen inte heller några formella beslut fattade av universitet, forskningsråd eller regering, det hela var på något sätt självgående.

MAX I BLEV ETT "HEMMABYGGE" med många okonventionella grepp. Många tyckte det var roligt men inte alla.

– Magneterna på Max-lab består av laminella skivor som limmades samman. Det var viktigt att få ett jämt lager av expoxilim på dem. Det gjorde vi med hjälp av ingenjör Leif Thånells mammas mangel. Mangeln blev sig aldrig riktigt lik och Leif Thånells mamma blev lite ledsen, minns Mikael Eriksson.

Redan här anar man gamblern. Max-

Max-lab

Max-lab är ett av två nationella laboratorier i Sverige som drivs av Vetenskapsrådet. Vid Max-lab bedrivs forskning som använder ljus, synkrotronljus, för att göra olika mätningar och observationer.

Till laboratoriet kommer varje år närmare 600 fysiker, kemister och biologer från hela världen för att studera bland annat:

- Ytor på halvledare
- Stora proteinmolekylers uppbyggnad
- Högtemperatur supraledare

Laboratoriet är uppbyggt kring tre lagringsringar för elektroner (MAX I, II och III) runt vilka ett dussin experimentstationer finns placerade.

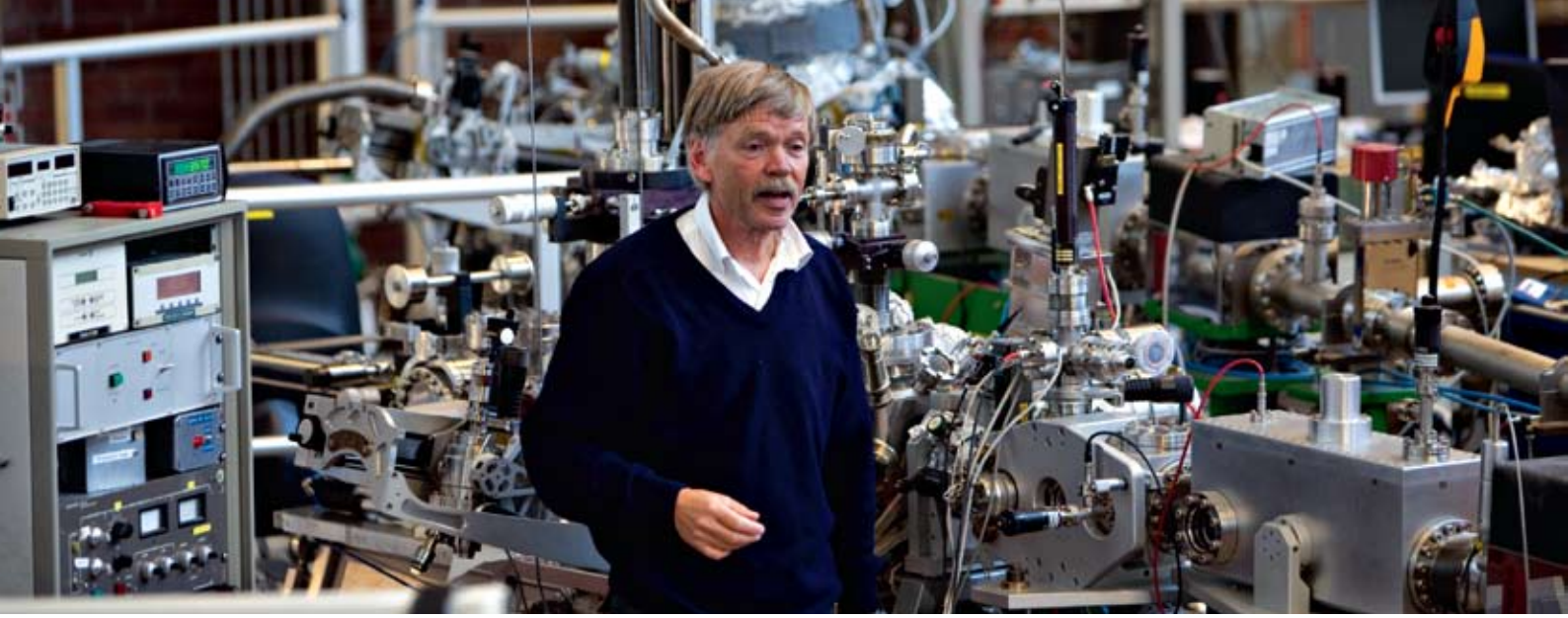

Mikael Eriksson har varit med från den dag tanken på synkrotronljuslaboratoriet Max-lab föddes och varit dess chefskonstruktör.

”Jag var beredd på allt. Varför inte – tänkte jag flera gånger – flytta till någon trevlig stad i Norrland och bli lärare där?”

lab var ett för sin tid spektakulärt, udda och underfinansierat projekt.

– Det hade behövts så lite för att stjälpa alltsammans, säger han och tar upp en tung metallklump från bordet.

– Det här är en vakuumkammare som skulle ha suttit i MAX I. Precis innan vi skulle montera in den upptäckte jag att någon hade räknat fel när man utformade den. MAX I skulle inte ha fungerat som det var tänkt. Det hade räckt! Tänk på det…! Vi skulle inte ha haft något Max-lab i dag!

MIKAEL ERIKSSON och en rad fysiker är numera LU:s ”kronjuveler” om man får tro RQ08-utvärderarna. Om acceleratorfysiken skriver man: ”Pioneering concepts developed here have for years enjoyed the highest degree of flattery – being copied and implemented in other facilities around the world.”

En av de våghalsiga pionjärsatsningarna var de supraledande magneterna på MAX II. Mikael Eriksson var medveten om att monteringen och finjusteringen av magneterna var en av de stora kostnaderna. Kunde det göras på ett billigare sätt?

– Tack vare att numeriskt styrda verktyg blir allt vanligare är det idag möjligt att göra precisionsarbeten även på små lokala företag. Varför anlita stora internationella företag när man lokalt kunde skräddarsy vad man ville ha? Så vi anlitade Olssons Mekaniska Verkstad i Tollarp och bad dem göra stativen till magneterna. Stativen gjordes med så exakta mått att det bara var att sätta fast magneterna direkt!

MEN VAD HADE HÄNT om detta inte hade fungerat?

– Det hade varit en katastrof… Jag var beredd på allt. Varför inte – tänkte jag flera gånger – flytta till någon trevlig stad i Norrland och bli lärare där? Men Olssons Mekaniska fick senare en order att bygga stativ till en ännu större lagringsring i Schweiz.

De okonventionella lösningarna har inte bara dikterats av ekonomiska hänsyn. När MAX III byggdes valde man i några fall bort de enklaste och mest konventionella lösningarna. I själva verket byggde man för MAX IV – tanken var att kunna testa teknik som skulle kunna passa i den framtida anläggningen. En annan poäng är att man kunnat behålla kompetent och erfaren personal. Mikael Eriksson återkommer gång på gång till sina medarbetare. Han är inte orolig för framtiden och tycker att han får ett fint stöd av Naturvetenskapliga fakulteten och universitetet.

– Nästa vår kommer vi att ha åtta doktorer i acceleratorfysik här på Max-lab. Det är inte många synktrontronljusanläggningar som har en sådan intellektuell kapacitet, säger han och försäkrar att han inte kommer att ta lika stora risker med MAX IV som han tog med MAX II. I RQ08 beskrivs planerna för MAX IV som ”one of the most advanced and audacious approaches world-wide to the development of future synchrotron light sources.” Notera adjektivet audacious (djärv, dristig).

MEN – DET FINNS ANNAT än Max-lab också för Mikael Eriksson. Han gillar friluftsaktiviteter och ser fram mot att snart ge sig på skidsemester med dottersonen Leo, 7 år. Eller paddla ”Blå bandet” i kajak runt hela Sveriges kust.

– Jag lovar att jag då inte kommer att tänka ett ögonblick på acceleratorfysik, säger han.

TEXT: GÖRAN FRANKEL
FOTO: GUNNAR MENADER

LU Innovation

ÖKNAR BLIR ALLT GRÖNARE

Bönder i världens torra områden för en ständig kamp mot ökensand och torka. Men det finns hopp. Forskare avslöjar att världens torra områden har blivit grönare sedan 80-talet. LUM följde med lundaforskaren Ulf Helldén till norra Kina för att ta reda på varför.

I en sänka mellan sanddynerna förbereder bonden Gari Bao sin vårsådd. Järnplogen gnisslar och hästarna uppmanas hela tiden av sin pådrivare att kämpa vidare.

– De senaste åren har mina skördar ökat, jag har inte alls samma problem med sand som blåser in och täcker mina grödor. Och på dynerna har jag planterat gräs och buskar som binder sanden, säger Gari Bao under en välbehövlig paus.

VI BEFINNER OSS i Naiman i Inre Mongoliet. Det är ett torrt landskap där öknens väldiga sanddyner på sina håll ligger granne med jordbruksmarken. Många bönder och boskapsskötare lever på marginalen, men situationen har på det stora hela inte förvärrats. Tvärtom.

Ulf Helldén, professor i naturgeografi, ingår i ett internationellt EU-finansierat forskningsprojekt, DeSurvey, som följer öknarnas och torrområdenas utveckling i världen. Nu kan han avslöja resultat som krossar bilden av att öknarna breder ut sig.

– Våra satellitdata visar att världens torrområden och ökennära områden blivit grönare sen 80-talet, berättar han. För den enskilda fårfarmaren på Pampas i Sydamerika, för nomaden i Sahel i norra Afrika och för bonden här i norra Kina är hotet från ökensanden och torka överhängande och kan orsaka stor skada. Men jorden blir grönare. Och det beror inte på att regnet tilltagit dramatiskt de senaste åren – utan på något annat, betydligt viktigare, som börjat flöda och fått ökenområden att blomstra i Inre Mongoliet. Diesel!

– Nästan varje liten farm här ute har sin egen dieselpump som pumpar upp grundvatten, berättar Ulf Helldén och kisar mot en avlägsen gård i fjärran.

JA, DIESEL ÄR DEN GRÖNA revolutionens smörjmedel. Överallt på den nordkinesiska landsbygden stöter vi på bönder som, till skillnad från Gari Bao, köpt sin första traktor under de senaste åren. Dieselpumparna går på högvarv, konstbevattningen ökar. Och skördarna har mångdubblerats.

– Detta skapar en överproduktion av exempelvis majs som bonden matar sina får och getter med. Nu behöver djuren inte gå ut på känslig mark och beta sönder växtligheten, säger Ulf Helldén.

Men det finns ett hot mot den gröna utvecklingen.

– När bönderna fått tillgång till grundvatten kan de konstbevattna hur mycket de vill. Om grundvattennivåerna sjunker skulle det kunna bli väldigt allvarligt. Då skulle den här utvecklingen vi ser på landsbygden inte vara hållbar i längden, säger Joachim Hill.

EN ANNAN VIKTIG ORSAK till att landskapet blivit grönare är urbaniseringen, de unga flyr landskapet. Trycket på marken i de mest känsliga områdena minskar och landskapet får chans att återhämta sig. En av de unga som redan bestämt sig är Gari Baos 15-åriga son.

– Han vill läsa vidare på universitet och bli ingenjör eller lärare, skrattar bonden Gari Bao på frågan om sonen vill följa hans fotspår.

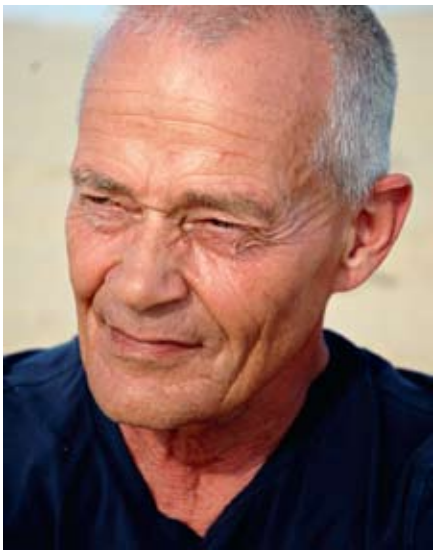

Ökenspridning är inte det stora problem som man trott. I själva verket har världens torra områden blivit grönare, påpekar naturgeografen Ulf Helldén.

Vad skulle hända med landskapet idag om djur och människor helt och hållet lämnade det ifred? En föraning om det får vi när vi åker till ett område som förvandlats från öken till grönska på bara något årtionde.

Ulf Helldén berättar hur det såg ut när han var här 1994. ▶

▶ DeSurvey

DeSurvey är ett EU-finansierat projekt som löper över fem år mellan 2005–2010. Samarbetet involverar forskare från tio EU-länder och sex icke-europeiska länder. Forskarna i projektet använder satellitdata och flygbilder för att övervaka och ställa diagnos på platser där risk för ökenspridning och markförstöring är stor. De vill ta reda på drivkrafterna bakom ökenspridning/ökenminskning. Forskarna utvecklar samtidigt ett verktyg för att göra prognoser och hitta åtgärder för att avvärja hot om framtida markförstöring.

ÖVERST FÖRRA SIDAN: Illusion. Bilden ger en känsla av att sanddynerna väller in över jordbruks- och betesmarken. Men det är precis tvärtom.Landskapet blir grönare och sanddynen är på reträtt.

NEDERST TILL VÄNSTER: – Inte en chans. Han vill läsa vidare på universitet och bli ingenjör eller lärare, skrattar bonden Gari Bao på frågan om sonen vill följa hans fotspår.

NEDERST TILL HÖGER: Gari Bao varvar med att odla bönor, vete och majs i sanden.

– Växttäcket på marken var bara tio procent. Här fanns nästan inga träd och man kunde se sanddyner röra sig in över åkrarna. Idag ser vi grönskande kullar där träd, gräs och buskar sprider sig, berättar han.

DET VAR EN FORSKNINGSGRUPP som i mitten av 90-talet fick i uppdrag att försöka visa hur man skulle kunna förändra öknen till ett grönt landskap. Området inhägnades med staket och stängde ute får och getter från att beta i området. Bönder fick mot ersättning hjälpa naturen på traven genom att plantera träd och buskar. En som var med i förvandlingsarbetet var bonden Liang Mei.

– När jag var ung lät vi djuren beta och jag hjälpte till att hämta ved till hushållet. Öknen bredde ut sig. Men 1995 började vi plantera buskar och sen dess har området blivit grönare.

Liang Mei säger att hennes situation förbättrats. Hon och hennes man odlar på mark där de kan konstbevattna grödorna. Men landsbygden är ingen framtid för de unga tycker hon. Mitt under intervjun ringer hennes mobiltelefon. Det är hennes dotter. Efter samtalet säger hon:

– Det finns inte skola här, så min dotter läser på en annan ort. Hon blev antagen till ett universitet i augusti förra året och började studera där.

TEXT: JOHAN NYMAN
FOTO: LAILA ÖSTLUND

FOTNOT. Den 11 oktober kl 20:30 sänder Kunskapskanalen ett TV-reportage om forskningsresan till Inre Mongoliet. Reportaget går i programmet Vetenskapslandet.

– Landskapet har blivit grönare. Nu har vi inte samma problem med ökenspridning, berättar bonden Liang Mei.

Kinnarps

SAMLAR KRAFT I SNICKARBODEN

Per Odenrick är professor i ergonomi, men är ledig en dag i veckan för att slöjda hemma i snickarboden.

Träprodukter förekommer i hans forskning, som dock mest handlar om design av organisationer och arbetsklimat. Trä har en ännu mer central plats i hans fritid.

I "snickarboa" på Körsbärslunden i det idylliska landskapet norr om Vollsjö mitt i Skåne tillbringar professor Per Odenrick gärna många timmar – särskilt på onsdagar som han håller lediga för ändamålet.

Per Odenrick, är en relativt färsk professor i ergonomi. Han tillhör designinstitutionen på LTH, och är känd för att engagera sig i många olika projekt, oftast i samverkan med mindre företag.

– Jag är säkert bättre på att dra igång projekt än att avsluta dem. Det är likadant i snickarboden. Där experimenterar jag och löser problem hellre än att färdigställa mängder av produkter. Resan är viktigare än målet, säger han.

LUM HÄLSADE PÅ en onsdag i hans snickarbod. Det är en ganska liten verkstad med bra maskiner: en bandsåg från 60-talet som också driver en enkel svarv, en rikthyvel i gjutjärn, en avancerad borrmaskin. På väggarna bakom hyvelbänken hänger verktyg som hålls väl slipade på egna slipstenar. Genom luckor plockar Per Odenrick fram virke direkt från vindsutrymmer. För att kunna stå rak har han höjt hela taket. Den bästa täljkniven har han givetvis gjort själv.

Med 20 procents tjänstledighet är han här de flesta onsdagar.

– Min hobby ger en bra balans mellan forskning, undervisning och fritid, konstaterar han. Även här har jag ett intresse för samverkan mellan praktik och teori. Jag skulle kunna tänka mig att lägga mer tid på slöjden i stället för att ständigt skriva ansökningar för att dra in medel till min egen lön.

PER ODENRICK VAR MED och drog igång utvecklingsprojektet om möbler för äldre (se artikel på sidan 12) i samarbete med Träriket i norra Skåne. Han har också arbetat inom projektet krAft (Kompetens, Reflektion, Affärsutveckling och Tillväxt) med 620 företag och 19 universitet och högskolor.

– Tillsammans med psykologer och pedagoger från Lund och näringslivsutvecklare från Åstorp har jag studerat hur anställda kan utvecklas till medarbetare och bättre möta omvärldens krav på förändringar. Till exempel besökte vi träindustrier i Norditalien tillsammans med Trärikets skånska företagare. Det var smärtsamt för dem att se hur man "skadade" nya möbler för att få dem att se antika ut. Men det är vad marknaden vill ha där.

Per Odenrick föddes i Stockholm, växte upp i Limhamn men blev civilingenjör i medicinsk teknik i Linköping. Där arbetade han med belastningsergonomi. 1992 flyttade han till Skåne och verkade inom avdelningen för arbetsmiljöteknik på LTH, numera kallad Ergonomi och aerosolteknologi. Så småningom (under inflytande av nätverket Change@work) växlade han fokus till organisatoriska faktorer i arbetsmiljön.

Bland mycket annat deltar han i PIE-p ▶

Per Odenrick är inne på andra året som ”vinbonde”. Planen är försäljning och tillverkning i samverkan med andra vinodlare i trakten.

Per Odenricks slöjdintresse väcktes av hans slöjdande morfar. Liksom i yrkeslivet är Per Odenrick en mångsysslare i sin snickarbod och tillverkar stora som små ting.

(Product Innovation Engineering) där man bland annat studerar sambandet organisation–innovationsförmåga. Ett annat konkret projekt handlar om att utveckla framtidens operationsverksamhet vid Helsingborgs lasarett.

Per Odenrick har också varit med och startat Pracademy efter att ha skrivit boken Homo Pracademicus, som handlar om att i samverkan med andra lära om sig själv och sin verksamhet.

– Samverkan är ett nyckelord för mig, samverkan mellan människor och teknik, mellan människor och mellan högskolan och samhället, förklarar han. Mellan slöjd och industridesign finns ett samband så till vida att slöjden i ett äldre hantverksbaserat samhälle ersatts i det industriella med masstillverkning och design.

DET EGNA SLÖJDINTRESSET har han ärvt från sin morfar som var präst men slöjdade på fritiden. Och även i slöjden är Per Odenrick mångsysslare. I snickarboden ser vi dörrhandtag, svepaskar, ett golvur i ask och massor av småsaker. Han plockar drivved på Österlen för att skapa innovativa och praktiska ting av dem. Han har gått på en bildhuggarkurs i Dalarna och samlar på sig ovanliga träslag. Nyligen gick han en liekurs och ska nu göra sin egen skräddarsydda orv (handtag) till en lie.

Intill snickarboden gör han i ordning en bastu som ska värma utrymmet bredvid med stora söderfönster och växter.

På den tre tunnland stora tomten har han börjat odla vin, rankorna är inne på andra året. Planen är försäljning och tillverkning i samverkan med andra vinodlare i trakten.

Han har inga får (ännu) men har börjat intressera sig för ullproduktion genom föreningen Ull i Sverige. Han har en idé om ergonomiskt utformade spinnrockar kombinerade med en sittmöbel men det är inget hantverksprojekt utan en affärsidé där han vill göra en prototyp åt ett företag.

TEXT & FOTO: MATS NYGREN

”Vi har förvisso lärt oss att klippa och klistra men funderar likväl över om inte universitetet bör sätta en övre gräns för antalet utvärderingar en institution och dess anställda behöver medverka i per år.”

Det skriver Kim Salomon, professor i historia som nyligen fått betyget ”excellent” i den stora utvärderingen RQ08.

Risk för överutvärdering?

Det var en gång en tid när institutioner äskade, än om ett lektorat än om en professur. Önskemålen stöttes och blöttes i fakulteter som vred och vände på argument innan beslut fattades.

Men det var då. Nu är det istället utvärderingar som gäller och trenden är tydlig. Mätande, vägande och rankande har blivit ett mantra i universitetsvärlden. Vi får sannolikt invänta en ny trend innan vi kan utvärdera hur denna evalueringskultur fungerade.

RQ08 HAR SKÖTTS PROFESSIONELLT och snabbt har det gått. 112 panelister utpekades under årets första kvartal och drygt ett halvt år senare föreligger en rapport på över 500 sidor. Det är imponerande. Vi som arbetar på Lunds universitet kan också känna oss stolta över att så många institutioner fått toppbetyg. Dessutom manar utvärderarnas mer allmänna konklusioner till reflektion antingen det gäller lärarnas höga undervisningsbörda, svenska doktoranders relativt höga ålder eller argumentet att det är för lätt att bli professor i Sverige. Även om utvärderarna ger sig in på minerad mark är det tankeväckande inspel eftersom de representerar en internationellt sammansatt grupp forskare.

DET ÄR INGEN ENKEL GENRE att utvärdera utvärderingar. Utvärderingsmallar leder dessutom alltid till diskussion. Ofta finns det en övertro på möjligheten att utifrån publiceringslistor och citationsindex bedöma kvalitet. Räknenissar får stort inflytande – och forskning som inte inmatas i databaser existerar inte. Det läggs stor vikt vid vem som läser forskningsresultaten innan de publiceras (peer review) medan det uppenbarligen saknar betydelse vem som läser dem efter publicering. Diskussionerna får vi förstås lära oss att leva med, eftersom det inte finns perfekta utvärderingsmallar. Problemet är snarare själva utvärderingskulturens utbredning.

Som akademiker är vi ganska luttrade. Vi utvärderas när vi söker tjänster och forskningsanslag och när vi ska publicera. Vi utvärderas som lärare. Och vi utvärderar själva eller ägnar tid åt att söka efter andra som kan utvärdera. Knappast någon annan sektor inom universitetsvärlden har expanderat som utvärderingsväsendet. Antalet kontrollstationer för kvalitetssäkring ökar ständigt och det finns uppenbarligen inga gränser för vad som kan utvärderas. ”The sky is the limit.”

”Antalet kontrollstationer för kvalitetssäkring ökar ständigt och det finns uppenbarligen inga gränser för vad som kan utvärderas.”

Historiska institutionen har bara i år utöver allehanda enkätundersökningar medverkat i tre stora utvärderingar: RQ08, högskoleverkets utvärdering samt en utvärdering av den nationella forskarskolan. Vi har förvisso lärt oss att klippa och klistra men funderar likväl över om inte universitetet bör sätta en övre gräns för antalet utvärderingar en institution och dess anställda behöver medverka i per år. Just nu längtar vi starkt efter en frizon.

MEN VEM VET. Arbetet har kanske varit mödan värd. RQ08 ska framöver vara vägledande för fördelning av fakultetsmedel och vi fick ett mycket bra betyg. Dagsverket är gjort och som prefekt är det bara att ödmjukt luta sig bakåt i stolen och tåligt vänta på att pengarna rasslar in.

KIM SALOMON
PROFESSOR OCH PREFEKT
HISTORISKA INSTITUTIONEN

BOKEN

Fallgropar vid förändringar

Varför misslyckas så många organisationsförändringar? Hur ska man förhålla sig till nya trender inom organisationsområdet? Det diskuteras av företagsekonomerna Mats Alvesson och Stefan Sveningsson i boken **Förändringsarbete i organisationer** (Liber), där de bl.a. redovisar sina egna erfarenheter av ett antal praktikfall.

Storpolitik och människor

Freds- och konfliktforskaren och underrättelsespecialisten Wilhelm Agrell har det senaste halvåret utkommit med två böcker, faktaboken **Maskerad front om kalla krigets underrättelsehistoria** (Historiska media), och romanen **Ett hopp för livet** (Damm förlag) om mänskliga relationer som berörs av kalla kriget.

Språk och historia

Även doktoranden vid CTR Ola Wikander är en flitig skribent som nyligen utkommit med **De indoeuropeiska språkens historia** (Prisma), en faktabok om språkens släktskap och utveckling. Han har också tillsammans med sin far professor Örjan Wikander skrivit den historiska romanen **Poeten och cirkelmakaren** (W&W), som utspelar sig i Palestina år 37 f.Kr.

Vad definierar Europa?

Är det geografin som definierar Europa, eller en språklig gemenskap, eller kulturen och historien? Eller är det utomstående hot som bidragit till att svetsa samman den västerländska gemenskapen? Om detta resonerar fem lundensiska idéhistoriker i boken **Europas gränser** (Nya Doxa), med Gunnar Broberg som redaktör.

INSÄNDARE

Kostar mer än det smakar

AVGIFTER I UTBILDNINGEN. Tidigare i höst tog Högskoleverket ställning till Lunds Samhällsvetarkårs anmälan mot Lunds universitet gällande utbildningsterapin på psykologprogrammet, där kåren menar att studenternas kostnader i samband med utbildningsterapin strider mot högskoleförordningen. Utbildning i Sverige ska vara avgiftsfri, och avgifterna för terapin är ett tydligt brott mot denna princip.

Högskoleverket avslog anmälan. Anledningen till avslaget var att Lunds universitet hävdar att gruppterapi är ett kostnadsfritt alternativ till individualterapin och att gruppterapi kan likställas med individualterapi. Lunds Samhällsvetarkår håller inte med om denna slutsats av tre skäl:

1) Gruppterapin är förvisso ett billigare alternativ än individualterapin, men är inte kostnadsfri. Ingen gruppterapeut har kunnat lämna kostnadsförslag under den summa institutionen ersätter.

2) Om gruppterapi vore ett standardalternativ så hade det i regionen funnits resurser att tillgodose behovet av de 120 studenter som genomgår terapin samtidigt. Det finns ca fyra gruppterapeuter som kan ta emot studenter. Resurserna finns helt enkelt inte.

3) Utbildningsterapin måste vara avslutad innan studenten får ta emot egna klienter. Vid klientarbetet används uteslutande individualterapi. Det är uppenbart att individualterapi är standardalternativet.

I Sverige ska utbildning vara avgiftsfri. Fallet med individualterapin på psykologprogrammet visar att de samhällsvetenskapliga utbildningarna måste få mer resurser. Annars riskerar utbildning på universitetsnivå att bli en klassfråga.

Mer resurser leder till att studenter i samhällsvetenskap verkligen kan ägna 40 timmar i veckan åt sina studier. Studier i Lund ska inte innebära extrajobb för att man ska kunna överleva, eller ensamhet för att man aldrig har några föreläsningar. Lunds universitet måste ta allvarligt på sin ambition att vara ett av Europas ledande lärosäten. Heltid ska vara heltid.

ELINA BERG
ORDFÖRANDE
LUNDS SAMHÄLLSVETARKÅR

PER SAMUELSON
VICE ORDFÖRANDE
LUNDS SAMHÄLLSVETARKÅR

SKRIV TILL LUM! E-post: LUM@info.lu.se. Internpost: Hämtställe 31. Adress: LUM, Lunds universitet, Box 117, 221 00 Lund

PÅ GÅNG

13 OKTOBER **Svensk körsång 200 år.** Professor emeritus **Folke Bohlin** föreläser om den svenska körsångens födelse. Lunds Akademiska kör sjunger tidig svensk körmusik. Fri entré. Kl 20.00 Kapellsalen, Palaestra et Odeum, Lund. Info: www.odeum.lu.se/konserter.

14 OKTOBER **Arkeologi för Alla.** Lars Larsson: **För 70 000 år sedan. Bland tidiga moderna människor i Sydafrika.** En öppen föreläsning som presenterar pågående forskning. Föreläsningen vänder sig till alla intresserade. Kl 15.30 Stora salen, Archaeologicum, Sandgatan 1, Lund. Info: www.ark.lu.se

14 OKTOBER **Lunds filosoficirkel**: Vad är bildning och har vi någon nytta av den? **"Bildung, bildning och dragspelsmusik. Moses Pergament vs Moa Martinsson"**, Henrik Rosengren. Kl 19.30 Palaestra, Universitetsplatsen, Lund. Info: www.folkuniversitetet.se

15 OKTOBER **Forskning pågår: The hard work of heteronormativity?** Irina Schmitt, FD, postdoc på Centrum. Kl 15.00 Konferensrummet, Centrum för genusvetenskap, Magle Stora Kyrkogata 12 B, Lund.

16 OKTOBER **Sandblomdagen 2008. Tema: Människan i mikro- och makrokosmos.** Alla intresserade hälsas varmt välkomna. Kl 13.30 i aulan, Lunds universitet.

16 OKTOBER **Ecology Seminar. "Chemical ecology among microbes"**, Catherine Legrand, Kalmar University. Kl 14.00 Blue Hall, Ecology Building, Lund.

16 OKTOBER **Biology Seminars at COB. "Crustacean communication"**, Charles Derby (Georgia State University, USA) Kl 15.15 Lecture Hall, Animal Physiology Building, Helgonavägen 3B, Lund.

19 OKTOBER **Musikdramatik. Prof. emeritus Hans Gefors föreläser om komposition av vokalmusik och musikdramatik.** Studenter från Musikhögskolans sångklass framför musik av Gefors. Kl 15.00 Kapellsalen, Palaestra et Odeum, Lund. Info: www.odeum.lu.se/konserter

20 OKTOBER **Att skriva CV och ansökningsbrev.** Anmäl dig till Arbetslivscenters seminarium där du får konkreta exempel på säljande CV och ansökningsbrev, och metoder som du kan använda för att få fram just dina styrkor. Kl 13.15–15.00 Arbetslivcenter, Sandgatan 3 Gamla Kirurgen, Lund.

21 OKTOBER **Anställningsintervjun.** Anmäl dig till Arbetslivscentrums seminarium som ger dig konkreta tips inför och under intervjun. Tag med en för dig intressant platsannons! Övningar ingår där du får intervjua eller bli intervjuad. Kl 14.15– 17.00 på Arbetslivscenter, Sandgatan 3, Gamla Kirurgen, Lund.

21 OKTOBER **Seminarium. Building absorptive capacity in less developed countries. The case of Tanzania.** CIRCLE seminar with Cristina Chaminade (associate professor) and Astrid Szogs (Phd-student), both at CIRKLE. Kl 14.15 i konferensrum M213, CIRCLE, Sölvegatan 16, Lund.

21 OKTOBER **Lunds filosoficirkel**: Vad är bildning och har vi någon nytta av den? **"Från bildning till biologi – svensk debatt om "de två kulturerna" från 1960-talet till idag"**, Emma Eldelin. Kl 19.30 Palaestra, Universitetsplatsen, Lund. Info: www.folkuniversitetet.se

22 OKTOBER **Seminarieserie om humaniora och en globalt hållbar utveckling** Vet hut – Humaniora och framtiden. **"Har vi gått**

17 OKTOBER

Professorsinstallation

Den 17 oktober kl 16.00 installeras följande professorer i universitetsaulan:

- **Stephan Borgehammar**, praktisk teologi
- **Martin Garwicz,** integrativ neurofysiologi
- **Inger Kristensson-Hallström**, pediatrisk omvårdnad
- **Kristian Riesbeck**, klinisk bakteriologi
- **Toni Rønnow-Rasmussen**, praktisk filosofi
- **Anders Sigrell**, retorik
- **Jens Bartelson,** statsvetenskap
- **Anna Meeuwisse**, socialt arbete
- **Pushkala Prasad**, företagsekonomi
- **Tönu Pullerits**, kemisk fysik
- **Erik Svensson**, zoologisk ekologi
- **Torleif Dahlin**, teknisk geologi
- **Marianne Jahre**, teknisk logistik
- **Andreas Jakobsson**, matematisk statistik
- **Peter Nilsson**, elektronikkonstruktion
- **Birgitta Vallgårda**, scenframställning

Selma Lagerlöf 1928. FOTO: ATELJE JAEGER

23 OKTOBER

Selma Lagerlöf – i Norden och i världen

Med anledning av Selma Lagerlöfs 150-årsdag arrangerar nätverket Imagining Scandinavia ett seminarium i Gamla Biskopshuset i Lund den 23 oktober kl 10–18.

Svenska och danska forskare håller föredrag om Lagerlöfs brevväxling med sina läsare, om utgivningen av hennes samlade verk, om översättningar och filmatiseringar av hennes romaner och inte minst om personliga upplevelser av hennes populära och fortfarande mycket aktuella författarskap.

För närmare information om seminariet kontakta Rikard Schönström (rikard.schonstrom@litt.lu.se), Vibeke A. Pedersen (vibap@hum.ku.dk) eller Anna Smedberg Bondesson (smedberg@hum.ku.dk). Anmälan till Vibeke A Pedersens mejladress senast den 15 oktober är absolut nödvändig.

23 OKTOBER

Konferens om pedagogik

Den 23 oktober arrangeras LTHs femte pedagogiska inspirationskonferens. Även om anmälningstiden egentligen har utgått ska det fortfarande gå att efteranmäla sig via www.lth.se/genombrottet.

27 bidrag ska presenteras av LTH-lärare, i föredrag eller posters, men bland deltagarna finns också representanter från andra fakulteter och högskolor, t.ex. Syddansk universitet och Blekinge Tekniska Högskola. Keynote-inlägget står Elinor Edwardsson Stiwne för. Hon är docent i pedagogik i Linköping och studerar civilingenjörers erfarenhet av sin utbildning.

under förr? Miljöhistoriska perspektiv på hållbar utveckling", Kristian Gerner, miljö- och Östeuropahistoriker, Sverker Sörlin, miljö- och idéhistoriker. Kl 15.00 – 17.00, Geocentrum I, Sölvegatan 10, Lund.

22 OKTOBER Praktikseminarium – Tysk-Svenska Handelskammaren. Tysk-Svenska Handelskammaren, avdelning Miljöservice, berättar om sin verksamhet – miljöfrågor vid handel mellan Tyskland och Sverige. Kl 15.15 – 17.00 Arbetslivscenter, Sandgatan 3, Lund.

23 OKTOBER BMA-dagen. Föreläsare är bl.a. Charlotte Erlanson-Albertsson med Aptitkontroll, Göran Molin med Probiotica, Ulf Wallen med Ätstörningar och fysiska aktiviteter med Stefan Emanulsson m.m. Anmälningsblankett, utställare och program finns på www.kc.lu.se/bma. Kl 8.00 Star Scandic Hotel, Lund.

23 OKTOBER The Wittenmark Symposium on Control. Alla hjärtligt välkomna men anmälan är obligatorisk. Kl 8.30 i M-huset, Lund. Info: Per Hagander 046-2228786. Program och anmälan, www.control.lth.se/seminars/wittenmark/

23 OKTOBER Ecology Seminar. "Testing hypotheses on the role of trait values and their plasticity in stands of clonal plants", by Tomas Herben, Academy of Sciences, Szech Republic. Kl 14.00 Blue Hall, Ecology Building.

24 OKTOBER Seminarium FN-dagen. Lunds universitet uppmärksammar FN-dagen genom ett seminarium rörande FNs millenniemål. Seminariet riktar sig till hela universitetet, både studenter, lärare, forskare och administrativ personal. Kl 12.30 Palaestra, Lund. Info: www.un.org/millenniumgoals

28 OKTOBER Seminar: creativity, innovation and psychological well-being in Swedish organizations. CIRCLE seminar with Farida Rasulzade, resercher at the Department of Phychology, Lund University. Kl 14.15 CIRCLE, Sölvegatan 16, Lund.

28 OKTOBER Lunds filosoficirkel: Vad är bildning och har vi någon nytta av den? **"Nyttan och onytta av en litterär kanon"**, Anders Cullhed. Kl 19.30 Palaestra, Universitetsplatsen, Lund. Info: www.folkuniversitetet.se

30 OKTOBER Ecology Seminar. "Topics in evolutionary genetics" by Freddy Bugge Christiansen, Aarhus University. Kl 14.00 Blue Hall, Ecology Building.

2 NOVEMBER Körkonsert. Lunds Akademiska Kör framför Frank Martins Mässa för dubbelkör. Dirigent: Cecilia Martin-Löf. Entréavgift. Kl 15.00 i Lunds Domkyrka. Info: www.odeum.lu.se/konserter

3 NOVEMBER Anställningsintervju. Anmäl dig till Arbetslivscenters seminarium som ger konkreta tips inför och under intervjun. Tag med en för dig intressant platsannons. Övningar ingår där du får intervjua eller bli intervjuad. Kl 13.15–16.00 Arbetslivscenter, Sandgatan 3, Lund.

4 NOVEMBER Deadline: Moment 1, Venture Cup Syd: Har du en ny affärsidé? Venture Cup utvecklar dig och dina idéer! Venture Cup genomför varje år en affärsplantävlingen som ger dina idéer möjlighet att utvecklas till framtidens företag. Info: www.venturecup.se/syd. Kl 12.00 Ideon Innovation, Lund.

4 OCH 5 NOVEMBER Forskningens Dag. Tema: Hjärnan – i tanke och rörelse. Forskningens Dag är ett populärvetenskapligt arrangemang som anordnas årligen av Medicinska fakulteten vid Lunds universitet, Region Skåne, Universitetssjukhuset i Lund och Universitetssjukhuset i MAS. Kl 13.30–18.00 Jubileumsaulan, Universitetssjukhuset MAS, Malmö. Info: www.med.lu.se/forskning/forskningens_dag

8 NOVEMBER Arkivens Dag på Arkivcentrums Syd. Årets tema: Nöjen och Kartor. Utställningar, guidade visningar, barnverkstad, tipspromenad, kaffeservering samt föredag. Kl 10.00–15.00, Arkivcentrum Syd, Porfyrvägen 19&20, Lund. Info: www.arkivensdag.nu

8 NOVEMBER Öppet Hus för allmänheten om cancer. Onkologiska kliniken har i samverkan med Avdelningen för onkologi, IKVL och Practicum konstvernissage öppet hus. Kl 11.00–14.00. Onkologiska kliniken, Lund. Info: www.lu.se/klinvetlund/onkologi

11 NOVEMBER Kurs – Digitala bilder i sjukvården. I höst arrangeras åter "Från motiv till bildarkiv – matnyttigt om digitala bilder i sjukvården". En fyradagarskurs som vänder sig till personer som i sin vardag arbetar med medicinska bilder och som önskar skaffa sig djupare kunskaper kring användning och hantering av digitala bilder. Kl 09.00 på Universitetssjukhuset i Lund. Info: www.med.lu.se/klinvetlund/uppdragsutbildningar

11 NOVEMBER Symposium. "Jesus – ny på nytt". Ett symposium om Jesus med lärare och forskare från Centrum för Teologi och Religionsvetenskap. Kl 10.00-16.00 AF-borgen, lilla salen, Lund.

11 NOVEMBER Pristagarkonsert. Finalister från Nordiska Pianotävlingen ger konsert. Fri entré. Kl 15.00 Universitetets aula. Se även www.odeum.lu.se/konserter

11 NOVEMBER Att skriva CV och ansökningsbrev. Anmäl dig till Arbetslivscenters seminarium där du får konkreta exempel på säljande CV och ansökningsbrev, och metoder som du kan använda för att få fram just dina styrkor. Kl 15.15 på Arbetslivscenter, Sandgatan 3, Lund.

11 NOVEMBER Lunds filosoficirkel: Vad är bildning och har vi någon nytta av den?. **"Skolan som bildningens förutsättning"**, Inger Enkvist. Kl 19.30 Palaestra, Universitetsplatsen, Lund. Se även www.folkuniversitetet.se

12 NOVEMBER FuktCentrums informationsdag 2008. "Energieffektiva byggnader utan fuktskador". Årets informationsdag i Lund kommer att röra sig omkring ämnet energieffektiva byggnader utan fuktskador. Under dagen kommer olika myndigheters och organisationers krav på energieffektivitet i byggnader att belysas. Kl 9.00–17.00 Sparta Hotell & Konferenscenter, Tunavägen 39, Lund. Se även www.fuktcentrum.se

12 NOVEMBER Seminarieserie om humaniora och en globalt hållbar utveckling Vet hut – Humaniora och framtiden. **"Jakten på lyckan. Ett samtal om livskvalitet och hållbar utveckling"**, Bengt Brülde, praktisk filosofi och lyckoforskning, Anna Nilsson, doktorand i lyckobegreppets historia. Kl 15.00 på Geocentrum I, Sölvegatan 10, Lund.

12 NOVEMBER Femme som figuration: Nya perspektiv på queera femininiteter Ulrika Dahl, FD, Södertörns högskola: Femme som figuration: Nya perspektiv på queera femininiteter. Ulrika Dahl talar utifrån arbetet med boken Femmes of Power: Exploding Queer Femininities (Serpent's Tail 2008, tillsammans med Del LaGrace Volcano) och forskningsprojektet Femme as Figuration: Rethinking (queer) Femininities. Kl 15.00 Konferensrummet, Centrum för genusvetenskap, Magle stora kyrkogata 12 B, Lund.

13 NOVEMBER LTH Öppet Forum. Om studieuppehåll och studieavbrott. Har du tänkt ta uppehåll i dina studier? Kort information om regler och konsekvenser för din utbildning, studiemedel etc. Elisabet Hemmingsson, kurator och Ingrid Holmberg, studievägledare. Kl 12.15 LTH Studiecentrum, sal Brunnen.

DISPUTATIONER

10 OKTOBER

Thomas Mårtensson i fysik: "Semiconductor nanowires: epitaxy and applications". Kl 10.15 i hörsal B, Fysiska insitutitonen, Lund.

Andreas Toft Sørensen i experimentell neurologi: "Gene therapy for epilepsy: resculpturing synaptic transmission with neuropeptides". Kl 9.15 i Segerfalksalen, Wallenberg Neurocentrum, Lund.

Cecilia Magnusson i laboratoriemedicin med inriktning cellpatologi: "Anti-tumor effects of CysLT2R in epithelial cancer". Kl 9.15 Föreläsningssalen, Patologi-huset, Universitetssjukhuset MAS, Malmö.

Sofia Avdeitchikova i företagsekonomi: "Close-ups from afar: the nature of the informal venture capital market in a spatial context". Kl 13.15 i EC2:101, Holger Crafoords Ekonomicentrum, Lund.

Lovisa E Johansson i endokrinologi: "Adipose tissue gene expression & candidate genes for obesity". Kl 13.15, the grand hall, the Medical Research Centre, entr. 59, MAS, Malmö.

16 OKTOBER

Mathias Nordblad i bioteknik: "Enzymatic synthesis of acrylates. Catalyst properties and development of process and product". Kl 10.30 i sal B, Sölvegatan 39, LTH, Lund.

17 OKTOBER

Suleyman Malki i informationsteori: "On hardware implementation of discrete-time cellular neural networks". Kl 10.15 i E:1406, E-huset, John Erikssons väg 4, LTH, Lund.

Helena Fridholm i biologi: "Infectious pancreatic necrosis virus – immunogenicity, virion integrity and virus/cell interaction". Kl 9.30 i biologihusets hörsal, Sölvegatan 35, Lund.

Lars Steen Larsen i religionshistoria: "Western esoterism: utimate sacred postulates and ritual fields". Kl 13.15 i sal 118, Centrum för teologi och religionsvetenskap, Allhelgona kyrkogata 8, Lund.

Lars Söderberg i läkemedelsteknologi: "In vitro – in vivo correlation of injectable lipid formulations". Kl 10.15 i K:D Kemicentrum, Lund.

Lisbeth Ohlsson i pedagogik: "Educational encounters with adult students in difficult learning situations". Kl 13.00 i Palaestra, nedre hörsalen, Universitetsplatsen, Lund.

18 OKTOBER

Hrefna Róbertsdóttir i historia: "Woll and society. Manufacturing policy, economic thought and local production in 18th-centure Iceland". Kl 10.15 i sal 3 Historiska institutionen, Magle Stora Kyrkogata 12 A, Lund.

24 OKTOBER

Triin Reitalu i ekologi, inriktning växtekologi och systematik: "Plant species diversity in semi-natural grasslands: effects of scale, landscape structure and habitat history". Kl 10.00 i Ekologihuset, Blå hallen, Sölvegatan 37, Lund.

Följande disputationer har ägt rum:

Marcus Nyström i informationsteori: "Offline foveated compression and scene perception: An eye-tracking approach".

Peter Alriksson i reglerteknik: "State estimation for distributed and hybrid systems".

Sara Henningsson i zoologisk ekologi: "On the role of migration for the distribution of arctic birds – a circumpolar perspective".

Lise-Lotte Andersson i fysik: "A triolgy of mass A=61: superdeformed structures, exotic decay, and isospin symmetry".

Pille Kängsepp i kemi, inriktning mot analytisk kemi: "Development and evaluation of a filter-bed-based system for full-scale treatment of industrial landfill leachate".

Kristin Andreasson i fastighetsvetenskap: "På gränsen till framtiden – möjligheter

Akademiska Hus

till koordinatbestämda fastigheters gränser”.

Saioa Zorita Castresana i kemi, inriktning analytisk kemi: ”Analytical method development for ultra-trace determination of human pharmaceuticals in aqueous samples”.

Marion Lamberth i musikvetenskap: ”Interaktion von Leben und Werk bei Schönberg. Analysiert anhand seiner Ehekrise des Jahres 1908”.

Fredrik Persson i historia: ”Skåne, den farliga halvön. Historia, identitet och ideologi 1865–2000”. Christina Jansson i historia: ”Maktfyllda möten i medicinska rum. Debatt, kunskap och praktik i svensk förlossningsvård 1960–1985”.

Emma Bentz i historisk arkeologi: ”I stadens skugga. Den medeltida landsbygden som arkeologiskt forskningsfält”.

Anna Ermund i experimentell klinisk farmakologi: ”Bioactive lipids in nociception”.

Staffan Karlsson i vårdvetenskap: ”Older peoples public health care and social services. Functional ability, health complaints, agreement in needs assessment and care satisfaction”.

Francisco Picado i ekologi: ”Fluvial transport and risk of mercury in a gold mining area”.

Svetlana Bizjajeva i matematisk statistik: ”Sequential Monte Carlo methods with applications to positioning and tracking in wireless networks”.

Monica Larsson i socialt arbete: ”Att förverkliga rättigheter genom personlig assistans”.

Eva Henriksson i klinisk medicin med inriktning öron- näs- och halssjukdomar: ”Predictive and prognostic markers in squamous cell carcinoma of the head and neck. An experimental study in established human cell lines in vitro and xenografts in vivo”.

Mattias Häger i utvecklingsbiologi: ”Studies of laminin alpha2 chain deficient mice-muscle sparing, charaterization of cib2 and defective spermatorgenesis”.

Henrik Svensson i elektronikkonstruktion: ”Reconfigurable architectures for embedded systems”.

Håkan Persson i förbränningsmotorer: ”Spark assisted compression ignition, SACI”.

Erika Nilsson i ekologi, inriktning limnologi och marinekologi: ”Species interactions in steams – effects of predation, competition and ecosystem properties”.

Suzanne Parmenius-Swärd i svenska med didaktisk inriktning: ”Skrivande som handling och möte – gymnasieelever om skrivuppgifter, tidsvillkor och bedömning i svenskämnet”.

Jieren Li i missionsvetenskap med ekumenik: ”In search of the *Via Media* between christ and marx. A study of bishop ding guangxun´s contextual theology”.

Tobias Karlsson i ekonomisk historia: ”Downsizing: Personnel reductions at the Swedish tobacco monopoly, 1915–1939”.

Camelia Tepelus i industriell miljöekonomi: ”Destination unknown? The emergence of corporate social responsibility for sustainable development of tourism”.

Jakob Sandberg i ekologi, inriktning växtekologi och systematik: ”Soil phosphorus – a multimensional resource that plays an important role for grassland plant species richness”.

Eimantas Astromskas i biologi: ”Saccharomyces castellii*:* A new model organism for telomere research”.

Marianne Ahlner Elmqvist i öron- näs- och halssjukdomar, vårdforskning: ”The impact of advanced home care on health-related quality of life. Reports in the end of life from palliative care patients with cancer”.

Elsa Lanke i koagulationsforskning: ”Genetic characterization of families with von Willebrand disease”.

Niklas Ammert i historia: ”Det osamtidigas samtidighet. Historiemedvetande i svenska historieläroböcker under hundra år”.

Martin Jönsson i teoretisk filosofi: ”On compositionality. Doubts the structural path to meaning”.

Anna Törngren i religionshistoria: ”Psychê. Själens antropologi i det antika Grekland”.

Monica Larsson: ”Att förverkliga rättigheter genom personlig assistans”.

Niklas Sköld i fysik: ”Nanowire heterostructures – growth, characterization and optical physics”.

CED

Arkivcentrum

Backagården

TJÄNSTER

Tre anställningar som postdoktor med inriktning mot medicinsk grundforskning, klinisk forskning eller hälso- och vårdvetenskaplig forskning. Ref nr PA 2008/2854, ans 10 oktober. Info 046-02220758.

Doctoral student in communication network planning, design and optimization. Ref nr PA 2008/3139, ans 12 oktober. Info 046-2229669.

Fyra studiestöd för utbildning på forskarnivå i teologi och religionsvetenskap med placering vid Centrum för teo-

logi och religionsvetenskap. Ref nr Pa 2008/3118–3119, ans 13 oktober.

Studiestöd för utbildning på forskarnivå vid Språk- och litteraturcentrum. Ref nr Pa 2008/3111-3116, ans 13 oktober. Info 046-2228315.

Sex studiestöd för utbildning på forskarnivå inom området för humaniora och teologi. Ref nr PA 2008/3149-3154, ans 13 oktober. Info www.ht.lu.se

Ingenjör med placering vid Maxlab. Ref nr PA 2008/3274, ans 15 oktober. Info 046-2229364.

Projektledare inom fundraising och alumni. Ref nr PA 2008/3310, ans 15 oktober. Info 046-2223439

2 doktorander i nanoelektronik. Ref nr PA 2008/3315, ans 17 oktober. Info 046-2227678.

Biträdande universitetslektor i fasta tillståndets fysik med inriktning mot epitaxi. Ref nr PA 2008/3047, ans 17 oktober. Info 046-2229520.

Postgraduate scholarship in astronomy and astrophysics. Investigations of the formation and evolution of galaxies. Ref nr 2712, ans 20 oktober. Info 046-2227309.

Postgraduate scholarship in astronomy and astrophysics. Ref nr 2713, ans 20 oktober. Info 046-2227309.

Utbildningsbidrag i geobiosfärsvetenskap, inriktning naturgeografi och ekosystemanalys. Ref nr N 2008/515, ans 23 oktober. Info 046-2229298.

Twelve postgraduate positions. Ref nr PA 2998/3275, ans 31 oktober.

Doktorand i reglerteknik. Ref nr Pa 2008/3287, ans 7 november. Info 046-2228778.

Universitetslektor i pediatrik förenad med anställning som specialistläkare/överläkare vid Universitetssjukhuset i Malmö. Ref nr PA 2007/4501, ans 12 november. Info 046-2228084.

Universitetslektor i pediatrik förenad med anställning som specialistläkare/överläkare vid Universitetssjukhuset i Lund. Ref nr PA 2007/4502, ans 12 november. Info 046-2228084.

Professor i pediatrik förenad med anställning som specialistläkare/ överläkare vid Universitetssjukhuset i Lund. Ref nr PA 2007/4503, ans 12 november. Info 046-2228084.

Professor i neurokirurgi förenad med anställning som överläkare vid Universitetssjukhuset i Lund. Ref nr PA 2007/1697, ans 11 november. Info 046-2228084.

HÄNT!

FERNSTRÖMPRIS. Fernströmstiftelsens stora nordiska pris gick i år till forskarparet **Edvard och May-Britt Moser** från Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet i Trondheim. Mosers forskargrupp studerar hur lokalsinnet fungerar: vad det är som gör att djur kan hitta tillbaka till bra matställen, och att vi själva inte går vilse på vägen till affären och tillbaka hem. Eric K. Fernströms stiftelse har sin bas vid Medicinska fakulteten vid Lunds universitet.

BIBELPRIS. Tryggve Mettinger, CTR, har av Vetenskapssocieteten i Uppsala tilldelats årets Thuréuspris inom humaniora. Prissumman är på 175.000 kronor. Mettinger belönas för sin vetenskapligt framstående bibelforskning. Han var 1978–2005 professor i Gamla testamentets exegetik vid LU.

STROKEANSLAG. Professor **Tadeusz Wieloch**, experimentell hjärnforskning, har fått ett anslag på 300.000 kronor ur en ny fond för strokeforskning, instiftad av Pia Althin.

ÖGONPRIS. Professor **Elisabet Agardh,** Institutionen för kliniska vetenskaper, Ögonkliniken, Universitetssjukhuset i Malmö, är en av tre mottagare av årets Ögonvårdspris från Synskadades riksförbund SRF.

GULDMEDALJ. Professor **Håkan Wennerström** vid Avdelningen för fysikalisk kemi 1 vid Lunds universitet har tilldelats Celsiusmedaljen i guld. Medaljen utdelas av Kungl. Vetenskapsakademien i Uppsala. Akademien motiverar sitt val med professor Wennerströms banbrytande forskning inom ett brett område av molekylär växelverkan, särskilt hans djupa studier inom yt- och kolloidvetenskap.

UPPSATSPRIS. Lunds kommuns uppsatspris för 2008 har gått till studenterna **Andreas Olsson** och **Göran Roos** från Institutionen för kommunikationsstudier vid Campus Helsingborg. Andrapriset gick till **Lina Andréasson** och **Frida Lannemyr** från Socialhögskolan. Uppsatspriset är ett samarbete mellan LU och kommunen. För att komma i fråga för uppsatspriserna måste de examensjobb/uppsatser som skrivs vara både godkända vid LU och till nytta för Lunds kommun som organisation.

LUM fyller 40!

Välkommen till debatt och jubileumsmingel!

LUM fyller 40 år! Det firar vi med att släppa loss på debattarenan i ett LUM LIVE. Torsdagen 13 november, Aulan, Universitetshuset, Paradisgatan 2, Lund.

PROGRAM FÖR LUM LIVE

14.30 **Jubileumsutställning, mingel och förfriskningar** i Atriet, Universitetshuset

15.00 **Akademiker, gorillor och andra primater**
Debatt om ”djuret människan”– kunskaps- och människosyn inom akademin
Panel: historikern professor Eva Österberg, sociologen docent Mats Benner, biokemisten Cecilia Hägerhäll, kognitions- och primatforskaren Mattias Osvath, fysiologen och filosofen professor Germund Hesslow
Moderator: Peter Sylwan, vetenskapsjournalist och adjungerad professor, Institutionen för kommunikationsstudier, Campus Helsingborg

16.15 –17.15 **LUM – magasin, megafon, mötesplats?**
Debatt om universitetstidningens uppgift och ställning
Panel: medieforskaren Torbjörn von Krogh, Mittuniversitetet, statsvetaren professor Lennart Lundquist, journalisten Britta Collberg, LUM, samt Per Lindström, utvecklingsredaktör Sydsvenskan och adjungerad professor i bildjournalistik, Mittuniversitetet
Moderator: Åke Pettersson, producent för Publicerat, SR Malmö

Posttidning A
Lunds universitet
Box 117
221 00 Lund

HALLÅ PER ERIKSSON...

... generaldirektör för Vinnova sedan snart åtta år. Till årsskiftet lämnar du det jobbet för ett nytt.

Hur känns det att ha blivit utsedd till rektor för Lunds universitet?

– Det känns omtumlande. Jag är jätteglad. Trots att jag visste att det fanns en god möjlighet blev jag överraskad. Jag hade stark konkurrens.

Vilka lärdomar från Vinnova tar du med till Lund?

– Jag vet hur Stockholm fungerar, känner till beslutsstrukturen, värderingarna och det nationella och internationella spelet. De nationella pengarna finns där och det är viktigt att vara närvarande – att synas i Stockholm.

Vad i rektorsjobbet lockar dig mest?

– Det känns spännande med ett så stort och komplett universitet som Lunds. Att få vara med och öka internationaliseringen och kopplingen till Stockholm. Och inte minst att skapa förutsättningar för att skaffa pengar – sånt tycker jag är roligt att jobba med.

Finns det något som oroar dig?

– Från politiskt håll har man lovat mer pengar både till forskning och utbildning och det är viktigt att man verkligen håller det. Sedan att de pengarna främst används till att förbättra villkoren för den verksamhet som redan finns istället för ytterligare utvidgning. Det måste bli en satsning på kvalitet och inte på kvantitet.

Du har vunnit pris för årets bästa akademiska ledarskap. Hur leder du och vad vill du med ditt ledarskap?

– Här har vi delat ledarskap – en vice generaldirektör med nära nog samma befogenheter som jag. En ensam ledare kan lätt bli en flaskhals som man undviker om man delar. I Lund är strategin lagd, och det finns en bra strategisk plan som nu ska genomföras. RQ08 är publicerad och nu återstår konsekvenserna. Det är ett skede som inte alltid är så lätt. Men jag är nog rätt operativ och tycker om att få saker och ting gjorda.

Du är professor i signalbehandling, har varit rektor för Blekinge tekniska högskola – och nu Vinnova. Har du någon erfarenhet av humaniora och samhällsvetenskap?

– Oh ja – i Blekinge byggde bl.a. vi upp en stark forskningsgrupp i engelsk litteratur och skapade en nationell sommarskola där vi bjöd in världsledande forskare. Många av oss tekniker är förtjusta i humaniora – men det är tyvärr en kärlek som ofta är obesvarad.

Du har tung litteratur på nattduksbordet, bl.a. Bibeln och forskningsrapporter. Är du en tungsint person?

– Nej, absolut inte – snarare lättsam. Jag använder humorn som redskap när jag arbetar. Men det är klart att det väl hos oss alla finns en allvarlig sida också.

MARIA LINDH

Per Eriksson

Ålder: 59 år, föddes i Sölvesborg.
Bor: i Malmö
Familj: Fru, fyra barn och fyra barnbarn.
Bakgrund: Disputerade i teletransmissionsteori vid LTH 1981. Lektor i telekommunikation och signalbehandling, och senare prefekt för Avdelningen för teletransmissionsteori 1981–89. Rektor för Blekinge Tekniska Högskola 1989–2000. Generaldirektör för Vinnova, det statliga verket för innovationssystem 2001. Befordrades förra året till professor i signalbehandling vid LU.